

Oönskat beteende hos katt

Rådgivning och kunskap hos veterinärstudenter med respektive utan klinisk erfarenhet och leg veterinär med kort respektive lång klinisk erfarenhet

Gabriella Lazarz

Självständigt arbete • 30 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Veterinärprogrammet

Uppsala 2024

Oönskat beteende hos katt – Rådgivning och kunskap hos veterinärstudenter med respektive utan klinisk erfarenhet och leg veterinär med kort respektive lång klinisk erfarenhet

Unwanted behaviours in cats – Counselling and knowledge in veterinary students with and without clinical experience and licensed veterinarians with short and long clinical experience

Gabriella Lazarz

Handledare: Maria Andersson, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Examinator: Anna Lundberg, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Omfattning: 30 hp
Nivå och fördjupning: Avancerad nivå, A2E
Kurstitel: Självständigt arbete i veterinärmedicin
Kurskod: EX1003
Program/utbildning: Veterinärprogrammet
Kursansvarig inst.: Institutionen för kliniska vetenskaper
Utgivningsort: Uppsala
Utgivningsår: 2024
Omslagsbild: Gabriella Lazarz
Upphovsrätt: Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.

Nyckelord: oönskat beteende, pica, katt-kattaggression, omvänd aggression, missriktat jaktbeteende, urinmarkering, katt, legitimerade veterinärer, veterinärstudenter

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Veterinärprogrammet

Sammanfattning

Detta examensarbete utgjordes av en enkät som veterinärstudenter och legitimerade veterinärer fick besvara under en 3-veckors-period under hösten 2023. Enkäten bestod av 5 fiktiva fallbeskrivningar innehållande vanliga oönskade beteenden hos katt. Syftet med denna studie var att undersöka hur respondenterna väljer att hantera de olika fallen. Vilka typer av åtgärder sätts in samt vilken rådgivning ger man ägaren. Vidare ställdes även frågan om respondenten kunde ange orsaken bakom det oönskade beteendet som beskrevs.

I resultatet framkom det att respondenterna gärna ville rekommendera miljöåtgärder för samtliga fall. Medan ingen av respondenterna i något av fallen ville ta en utförligare anamnes. Avseende orsaken bakom det uppvisade beteendet så hade majoriteten av respondenterna god kunskap om detta.

Slutligen kunde man konstatera att det finns en god grundläggande kunskap bland respondenterna avseende orsaker bakom olika oönskade beteenden. Däremot var åtgärderna och råden som gavs till djurägare i vissa fall bristfälliga och saknade vetenskaplig grund. Framst gällande fall E (urinmarkering) där endast ett fåtal ville behandla katten med läkemedel, trots att det finns omfattande forskning gällande val av läkemedel med gott behandlingsresultat.

Studien visar även på att det finns flera sätt att tänka kring och att lösa fall med oönskat beteende. Denna studie lyfter flera tillvägagångssätt bland veterinärer och veterinärstudenter om hur de olika situationerna kan lösas. Denna kunskap kan förhoppningsvis leda till en större förståelse bland veterinärstudenter och legitimerade veterinärer. Som slutligen leder till en ökad kattvälfärd. För att citera Sigmund Freud ”*Time spent with cats is never wasted*”.

Nyckelord: oönskat beteende, pica, katt-kattaggression, omvänd aggression, missriktat jaktbeteende, urinmarkering, katt, legitimerade veterinärer, veterinärstudenter

Abstract

This project consisted of a survey that veterinary students and licensed veterinarians had to answer during a 3-week period. The questionnaire consisted of 5 fictitious case descriptions containing common unwanted behaviours in cats. The aim of this study was to investigate how the respondents handle the different cases. What types of measures are put in place and what advice is given to the owner. Furthermore, the question was also if the respondent could state the reason behind the unwanted behaviour.

The results showed that the respondents were happy to recommend environmental measures for all cases. While none of the respondents in any of the cases wanted to take a more detailed medical history. Regarding the reason behind the displayed behaviour, many respondents had good knowledge of this.

Finally, it could be stated that respondent have a basic knowledge regarding the reason behind the unwanted behaviour. But that the measures and advice given to animal owners were in some cases weak and lacked scientific basis. Mainly concerning case E (urine marking) where only a few wanted to treat the cat with medicine, it was believed that there is extensive research regarding the choice of medicine with good treatment results.

The goal of this study was to investigate how veterinary students and licensed veterinarians handle cases where an unwanted behaviour is displayed. The study also shows that there are several ways to think about and resolve cases of unwanted behaviour. This knowledge can hopefully lead to greater understanding among veterinary students and licensed veterinarians. Which finally gives our cats an increased quality of life. To quote Sigmund Freud "*Time spent with cats is never wasted*".

Keywords: unwanted behaviour, pica, cat-cat aggression, reverse aggression, misdirected hunting behaviour, urine marking, cat, licensed veterinarians, veterinary students

Innehållsförteckning

1. Inledning	9
2. Litteraturoversikt.....	10
2.1 Kattens beteende och behov	10
2.2 Övergripande om oönskat beteende	11
2.3 Pica	11
2.4 Katt-kattaggression	12
2.5 Omvänd aggression	13
2.6 Missriktat jaktbeteende	13
2.7 Urinmarkering - spreja	14
2.8 Åtgärder	15
2.8.1 Läkemedel	15
2.8.2 Miljöåtgärder	16
3. Material och metoder	17
3.1 Fallbeskrivningar	18
3.2 Databearbetning.....	20
4. Resultat	21
4.1 Fall A - Pica.....	21
4.2 Fall B – Katt-kattaggression	24
4.3 Fall C – Omvänd aggression	27
4.4 Fall D – Missriktat jaktbeteende.....	28
4.5 Fall E – Urinmarkering, spreja	31
5. Diskussion	34
Referenser.....	40
Populärvetenskaplig sammanfattning	45
Tack	47

1. Inledning

Oönskade beteenden hos våra katter uppmärksammas alltmer både av djurägare och djurhälsopersonal. Det ställer också högre krav på veterinärers kunskap och den rådgivning man ger inom ämnet.

Katten sökte sig till människan för flera tusen år sedan (Turner & Bateson 2014). Katten var ett uppskattat tillskott för människan då de genom jakt höll nere beståndet av smågnagare och andra skadedjur. En del våra domesticerade av katters beteenden är helt naturliga och kommer från deras ursprung som skadedjursbekämpare. Men i miljön de lever idag kan dessa beteenden ibland upplevas som problematiska av oss djurägare.

Efter många år av interaktioner mellan katten och människan, började katten ses som ett husdjur och år 1871 anordnades den första kattutställningen och idag finns det 1,4 miljoner katter i Sverige (Sjöström 2017).

Några av de oönskade beteenden som denna studie kommer beröra är pica, kattkattaggression, omvänd aggression, missriktat jaktbeteende och urinmarkering.

Syftet med det här arbetet är att undersöka om olika grupper av djurhälsopersonal, i det här fallet veterinärstudenter och legitimerade veterinärer, hanterar olika fall på samma sätt. Frågeställningarna som kommer besvaras är:

- Vilka typer av åtgärder görs för en patient med ett klassiskt önskat beteende?
- Vad anser man om orsaker bakom det oönskade beteendet?
- Vilka råd skulle man ge till djurägare? Och hur viktiga anses dessa vara?

2. Litteraturöversikt

I denna litteraturöversikt kommer kattens beteende och behov att beskrivas och dessutom kommer den innehålla en mer översiktlig del om oönskade beteenden hos katt. Vidare kommer fem olika vanliga oönskade beteenden att beskrivas utifrån den forskning som finns att tillgå. Litteraturöversikten berör även flertalet olika åtgärder som är lämpliga att vidta vid de tidigare beskrivna oönskade beteenden.

2.1 Kattens beteende och behov

Katten är i grunden en solitär jägare och på grund av sin storlek även ett bytesdjur i vissa avseenden (Driscoll *et al.* 2009). Jakten sker ofta i mörker, vilket gör att de är känsliga för snabba rörelser (Hubrecht & Kirkwood 2010). Däremot är de inte lika bra på att se detaljer eller nyanser av olika färger Bradshaw (2012). Enligt (Bradshaw 2012) är det viktigt att förstå varför katten gör som den gör, ofta har samtliga av kattens beteenden en funktion.

I ferala grupper av katter lever vanligen fertila hankatter solitärt, medan i vissa fall kan närbesläktade honkatter bilda grupper (Macdonald *et al.* 2000). Enligt (Bradshaw 2016) har den domesticerade tamkatten enklare att anpassa sig till förändringar i miljö så som att leva med en annan katt, jämfört med vildkatten.

Katten härstammar från *Felis silvestris lybica*, men då domesticeringen av katten skett relativt nyligen finns det fortfarande stora likheter mellan *Felis silvestris lybica* och *Felis silvestris catus* vilket innefattar dagens tamkatter (Jongman 2007; Bradshaw 2012). Vidare konstaterar författaren (Bradshaw 2012) att det fortfarande finns en del korsningar mellan andra undergrupper av *Felis*, exempelvis rasen bengal där man korsar en *Felis silvestris catus* med en *Felis silvestris bengalensis*.

För ca 12 000 år sedan började människor att förvara spannmål, vilket drog till sig gnagare av olika sorter (Bradshaw 2012). Vidare redovisar Bradshaw (2012) att gnagarna lockade till sig mindre karnivorer som vildkatter och för 7 000-8 000 år sedan började katten domesticeras.

2.2 Övergripande om önskat beteende

Denna studie berör ett urval av några vanliga önskade beteenden som katter kan uppvisa. När man diskuterar önskat beteende eller problembeteenden måste man definiera för vem som beteendet är ett problem. Vissa beteenden som exempelvis urinmarkering behöver i vissa fall inte vara ett problem för katten, utan ett naturligt beteende (Casey & Bradshaw 2008). För ägaren kan det vara mycket problematiskt att ha en katt som kissar utanför lådan i hemmet, men för katten kan detta anses som ett normalt markeringsbeteende. Beteenden som upplevs av ägaren som önskade är en av de vanligaste orsakerna till att ägare lämnar tillbaka katten till katthem inom 30 dagar efter adoption (Mundschau & Suchak 2023).

2.3 Pica

Pica kan klassas som en stereotypi (Luescher *et al.* 1991), men enligt (Borchelt & Voith 1982) kan pica även klassas som ett beteendeproblem härrörande ifrån problem i gastrointestinala organ. Borchelt & Voith (1982) fortsätter även beskriva pica som tuggande eller ätande av material som ej är föda. Siameser eller blandraser med Siames verkar ha en genetisk predisponering för att utveckla pica (Borchelt & Voith 1982; Luescher *et al.* 1991). Vanligen börjar katten visa symtom på pica vid könsmognad (Luescher *et al.* 1991). En stereotypi är en serie av rörelser som inte fyller uppenbar funktion (Dantzer & Mormede 1983; Dantzer 1986). Vidare förklarar författarna Dantzer & Mormede (1983) att stereotypier kan uppkomma av två olika anledningar, dels som en kompensatorisk funktion eller som en avslappnade funktion. Den kompensatoriska stereotypin uppkommer då individen inte fått utlopp för en fysisk eller psykisk aktivitet (Dantzer & Mormede 1983; Dantzer 1986), medan den avslappnade stereotypin uppkommer då individen behöver släppa ut stress och ångest (Dantzer & Mormede 1983; Dantzer 1986). Nyare forskning visar att stereotypier uppkommer då djuret upplever en psykisk stress, som orsakas av att djuret har ett behov som inte uppfylls (Tatemoto *et al.* 2022). Enligt Luescher *et al.* (1991) är det mer korrekt att beskriva stereotypier som OCD (obsessive-compulsive disorder), vilket finns väl beskrivet för människor. Freuds klassiska beskrivning är följande: ”*the patient is impelled to perform actions which not only afford him no pleasure but from which he is powerless to desist*” (Freud [1959]. The collected papers. London Basic Books. p 122).

Pica upplevs av djurägaren som ett problem enligt Larsson (2015) och enligt Salman *et al.* (2000) är pica en av anledningarna att ägare i USA lämnade in sina katter till katthem.

Några faktorer som trots kan trigga pica enligt författaren Bradshaw *et al.* (1997) är omställningen av att byta hem, könsmognad eller annan typ av social stress. Risken är också större för raser såsom, - Siames eller Burma. Vidare konstaterar

även Bradshaw *et al.* (1997) att tillgång till utevistelse och kastrationsstatus inte påverkar om katten utvecklar pica eller ej.

Enligt Ruckle *et al.* (2023) kan pica behandlas genom att man tränar bort beteendet med positiv förstärkning, genom olika kombinationer av reaktions-blockering, reaktionsavbrott och omdirigering (RIRD), differentiell förstärkning av alternativt beteende (DRA) och icke-kontingentförstärkning med konkurrerande stimuli.

2.4 Katt-kattaggression

Katten härstammar från solitära territoriala farfäder (Bradshaw 2018). Vidare beskriver Bradshaw (2018) att under domesticeringen bildades flockliknande strukturer bland katterna som fortsatt var aggressiva mot främmande individer. Katten är dock inget flockdjur och aggressiva beteenden förkommer katter emellan när de placeras inom samma revir.

När det gäller aggression mellan katter sker detta ofta när en ny katt introduceras eller när två katter som inte känner varandra blir placerade i samma hem (Levine *et al.* 2005). Levine *et al.* (2005) kommer även fram till att i multikattushåll där en ny katt introducerats sker aggression mellan katterna i ca 50 % av fallen.

Aggression kan visa sig på olika sätt. Defensiv aggression karaktäriseras av att katten kryper ihop med tassarna under sig och sänker kroppen, öronen platt mot huvudet, vidgade pupiller och att katten fräser (Chapman 1991). Territoriell aggression karaktäriseras av en katt som vaktar sina resurser, vidare beskriver Chapman (1991) att territoriell aggression är ett problem om någon av katterna riskerar att bli skadad eller att en av katterna drar sig tillbaka/gömmar sig för att undvika den aggressiva katten och därmed inte får tillgång till foder, vatten och andra viktiga resurser.

Enligt Larsson (2015) var aggressivitet det fjärde vanligaste problemet som svenska kattägare upplevde, dock hade endast 14,4 % av dessa kattägare gjort något försök till att lösa aggressionsproblemet.

Territoriell aggression är svårt att behandla enligt Chapman (1991) och läkemedel så som progestins och diazepam ofta verkningslösa, varför det är av yttersta vikt att förebygga konkurrens mellan katterna. I vissa fall anser Chapman (1991) att omplacering eller att hålla katterna isär är enda lösningen. En långsam och gradvis introduktion till varandra kan minska graden av aggressivitet mellan katter (Chapman 1991). I en studie av Lindell *et al.* (1997) behandlades 48 fall av katt-kattaggression, varav i 30 av fallen botades aggressionen mellan katterna. Behandlingarna som Lindell *et al.* (1997) använde sig av var miljöåtgärder och/eller läkemedel så som diazepam, amitriptylin och buspiron. Ett exempel på en miljöåtgärd som kan rekommenderas är att ge respektive katter, egen tid med människorna i hemmet (Finka & Foreman-Worsley 2022). Det fanns en signifikant högre risk att behandlingen misslyckades vid användandet av buspiron (Lindell *et al.* 1997).

2.5 Omvänd aggression

Omvänd aggression uppstår när katten inte kan få utlopp emot det som aggressiviteten är riktad emot och istället tar ut aggressivitet på någon eller något som finns i kattens närmiljö (Chapman 1991; Beaver 2004). Enligt Chapman (1991) och Curtis (2008) ska man som människa aldrig blanda sig i aggression mellan katter, eftersom man då lätt kan utsättas för omvänd aggression. Chapman (1991) poängterar även att nya miljöer och nya djur i hemmet kan utlösa omvänd aggression.

Omvänd aggression grundar sig ofta i rädsla och stress hos individen, vilket är en bidragande faktor till lidande och minskad livskvalitet. Enligt författarna Amat & Manteca (2019) är omvänd aggression mot människor ett vanligt oönskat beteende hos katter. Några av riskfaktorerna för omvänd aggression är kopplade till miljön katten är uppväxt i, exempelvis är det en ökad risk för katter som vuxit upp i djuraffärer (Amat *et al.* 2009), O'Hanley *et al.* (2021) menar även på att träningsmetoder med positiv bestraffning och moderlösa han-kattungar kan påverka benägenheten för katten att visa omvänd aggression. Vidare fortsätter författarna O'Hanley *et al.* (2021) att förklara att omvänd aggression som är riktad mot människor ofta är ett resultat av misslyckad eller otillräcklig socialisering av kattungen.

Åtgärderna för omvänd aggression är främst att eliminera den primära anledningen till att katten kände aggression i första hand (Curtis 2008). Läkemedel bör endast användas om den primära anledningen inte kan elimineras eller om katten är i ett konstant aggressivt tillstånd (Curtis 2008). Författaren rekommenderar då SSRI, partiella serotonin agonister eller tricykliska antidepressiva läkemedel. Enligt Chapman (1991) kan man även använda sig av träningsmetoder som desensibilisering och motbetingning för att minska kattens upplevelse av det aggressiva stimuli.

2.6 Missriktat jaktbeteende

Katter i alla åldrar leker. Leken ska efterlikna den naturliga jakten för katten, men när leken blir för hårdhänt så räknas den som aggressivitet (Chapman 1991). Enligt Curtis (2008) ses detta främst hos unga moderlösa katter som ej har kullsyskon och beteendet uppvisas vanligen mot en specifik person i hushållet. Vidare beskriver Curtis (2008) att missriktat lek/jaktbeteende karaktäriseras av att katten kryper närmare, har ryckningar i svansen, öronen pekar framåt och katten har en fokuserad blick.

Missriktat lekbeteende kommer troligen från att katten ej fått lära sig gränser för när leken övergår till aggressivt beteende när den var en ung individ samt att det finns en historik av att leka med händer/fötter i familjen eller för hårdhänta lekar

som ung individ (Curtis 2008). Även om beteendet är sett från kattens sida som lek, så kan offret blir allvarligt skada både fysiskt och mentalt (Curtis 2008).

De främsta åtgärderna för att lösa ett befintligt problem av missriktat jaktbeteende men även för att förebygg att det uppstår beskriver Curtis (2008) är miljöåtgärder, som att minska riskerna för att katten ska vilja utföra "leken" men även att katten ska ges andra möjligheter att leka på exempelvis med leksaker placerade på en pinne eller snöre för att skapa ett säkerhetsavstånd mellan ägaren och katten. Författaren föreslår även att ägaren försöker ha bestämda lek-tider dagligen (Curtis 2008). Att skaffa ytterligare en katt så de kan leka med varandra och härigenom få utlopp för sin lek kan vara en lösning på problemet (Curtis 2008). Vidare poängterar Curtis (2008) att läkemedel sällan har någon effekt i denna situationen, då katten utför ett naturligt beteende på ett för offret olämpligt sätt. Författaren diskuterar dock möjligheterna till att använda läkemedel under en kortare period om katten är väldigt upphetsad eller mycket ängslig.

2.7 Urinmarkering - spreja

Urinmarkering grundar sig i kattens behov av att kommunicera via lukt till individer i sin närmiljö (Neilson 2004; Bradshaw 2018). Vidare skriver Bradshaw (2018) att förändringar i lukt i kattens närmiljö spelar en central roll i om katten kommer börja luktmarkera mer eller starkare. Neilson (2004) poängterar vikten av att utesluta eventuella patofysiologiska anledningar som exempelvis cystit, CKD, artros med flera till att katten urinerar utanför lådan, innan riktad behandling mot beteendet görs. Enligt Dehasse (1997) kan urinmarkering härledas till 5 olika etiologier som att katten känner sig exalterad, katten vill kommunicera sin närvaro, katten vill märka upp sitt revir, katten vill märka över en stark lukt av exempelvis klorin och att katten upplever underlaget som passande.

När en katt urinmarkerar är det klassiska utförandet att katten backar upp mot den vertikala ytan, med en hög svansföring ibland trampar katten med baktassarna och svansen ryker (Dehasse 1997; Neilson 2004). Författaren beskriver även att det vanligen är en mycket liten mängd urin som katten lämnar, tillskillnad från en tömning av urinblåsan.

Urinmarkering är ett av de vanligaste problembeteende som kattägare upplever (Neilson 2004; Larsson 2015).

Enligt Neilson (2004) bör katter som urin markerar främst kastreras, kastration används traditionellt som dels en förebyggande åtgärd emot urinmarkering men även som behandling. Om kastrering ej har tillräcklig effekt kan miljöåtgärder eller läkemedel användas. Enligt Dehasse (1997) kan clomiramine signifikant minska urinmarkering hos katter.

2.8 Åtgärder

Vanliga åtgärder som en veterinär kan behöva rekommendera vid ett oönskat beteende är läkemedel, beteendemodifikation, utbildning av djurägare, miljöåtgärder och ofta behövs en kombination av dessa (Beaver 2003).

Oönskat beteende anses vara en anledning till avlivning, därför är det av största vikt att veterinärer har kunskap om vilka åtgärder som man kan vidta innan beslut om avlivning tas (Voith & Borchelt 1982).

2.8.1 Läkemedel

Enligt en relativt ny studie undersökte man ägares inställning till att ge psyko-farmaka till katter (Grigg *et al.* 2019), där framkom det att majoriteten av ägare inte visste att den möjligheten fanns.

Något som Beaver (2003) poängterar är att läkemedel som enskild insats sällan är tillräckligt eller en långsiktig lösning. Men det kan fungera i samband med andra åtgärder för att stoppa ett beteende.

Klomipramin - Clomicalm

Klomipramin blockerar återupptaget av serotonin och noradrenalin och kan därför klassas som en tricykliskt antidepressivt läkemedel och serotonin-återupptags hämmare (Johnson 1990). Enligt författaren Dehasse (1997) är det läkemedlets antikolinerga effekt som minskar urinmarkering hos katt.

Dosen för att minska urinmarkering hos katt är 5 mg per katt och per dag (Dehasse 1997). Vid denna dosering kunde man se att 35 % av katterna slutade urinmarkera och 46 % av katterna minskade sina urinmarkeringar avsevärd (Dehasse 1997). I en studie av Hart *et al.* (2005) användes en dos om 0,5mg/kg dagligen, med god effekt på urinmarkering. King *et al.* (2004) rekommenderar en initial dos om 0,25–0,5 mg/kg dagligen peroralt.

Gabapentin/Pregabalin - Bonqat

Pregabalin och gabapentin är strukturella analoger till GABA neurotransmittorn i centrala nervsystemet (Ramsey & BSAVA 2011; Lamminen *et al.* 2022).

En studie gjord av Lamminen *et al.* (2021) visar att pregabalin kan ges till katter för att förebygga tillfällig ångest, med en dos om 5–10 mg/kg som ges ca 90 min innan, exempelvis veterinärbesök eller transport. Ramsey & BSAVA (2011) rekommenderar en dos på 5–10 mg/kg var åttonde till var tolfte timme.

Fluoxetin - Reconile

Fluoxetin är en selektiv serotonin återupptagshämmare (Ramsey & BSAVA 2011; Kaur *et al.* 2016).

I en studie med 22 kastrerade katter som urinmarkerade framkom det att majoriteten av katterna urinmarkerade mindre vid medicinering (Hart *et al.* 2005). Dosen som Hart *et al.* (2005:2) använde sig av var 1mg/kg, q24h, peroralt. Fluoxetin finns för hundar och godkändes av FDA 2007 med indikationen separationsångest (Kaur *et al.* 2016). Enligt Kaur *et al.* (2016) förskrev majoriteten av veterinärer läkemedlet med ett dosintervall på 24 timmar. (Ramsey & BSAVA 2011) rekommenderar en dos till katt mellan 0,5-1mg/kg, q24h, peroralt.

Amitriptylin - Saroten

Amitriptylin blockerar serotoninåterupptag och noradrenalin i hjärnan, vilket leder till en antidepressiv effekt (Ramsey & BSAVA 2011; Crowell-Davis *et al.* 2019).

Enligt Sawyer *et al.* (1999) behandlades katter med amitriptylin för psykogen alopeci med lyckat resultat. Med en dos om 2,5mg, q12h eller 5mg, q24h. Amitriptylin har även använts för att behandla idiopatisk cystit hos katt med gott resultat (Hanno *et al.* 1989; Chew *et al.* 1998), med en dos om 2mg/kg, peroralt, q24h.

2.8.2 Miljöåtgärder

Enligt Landsberg *et al.* (2011) bör man alltid börja med att utvärdera miljön som katten bor i, när den uppvisar ett oönskat beteende. Författaren menar även att man bör fokusera på att ge katten möjlighet att få utlopp för sociala interaktioner och lek, samt ignorera de oönskade beteendena snarare än att bestraffa dem.

I en studie av Adamelli *et al.* (2005) finns ett flertal olika miljöåtgärder som man som ägare kan göra för att höja kattens livskvalitet och på så sätt minska risken att katten utvecklar ett oönskat beteende. Vad som dock bör göras beror på vilket oönskat beteende katten uppvisar (Adamelli *et al.* 2005).

3. Material och metoder

Detta examensarbete har utförts i två delar. En litteraturstudie utifrån ämnet genomfördes, och en enkät distribuerades till veterinärstudenter och yrkesverksamma veterinärer.

Litteraturstudien har gjorts genom sökningar i Google scholar samt web of science. Sökningarna har gjorts både på svenska och engelska. Ett urval av sökord som använts är följande *oönskat beteende/unwanted behaviour, katt/cats, pica, aggression/aggressiv, omvänd aggression/reverse aggression, missriktad jaktbeteende/misdirected hunting behaviour, urinmarkering/urine marking, problem i multikatthushåll/problems in multi-cat households, stereotypi/stereotype, gabapentin/pregabalin, klomipramin, fluoxetin och amitriptylin*.

Enkäten mejlades ut till samtliga studenter som läser veterinärprogrammet på SLU. Enkäten har även publicerats i Facebook-grupper som används av veterinärstudenter och legitimerade veterinärer. Facebook-grupperna som enkäten publicerades i var följande *”Peptalk för Veterinärer”* och *”Veterinärt beteendemedicinskt forum”*.

Innan enkäten distribuerades enligt ovan testades enkäten på fem personer inom de olika grupperna. Enkäten reviderades och mindre ändringar gjordes i upplägget utifrån feedback från testpersonerna.

Veterinärstudenterna och legitimerade veterinärer delades in i fyra olika grupper utifrån omfattning av klinisk erfarenhet. Grupp 1 bestod av veterinärstudenter samt legitimerade veterinärer som ej hade någon självständig erfarenhet utav katter i klinikmiljö. Grupp 2 innehöll veterinärstudenter som hade självständig erfarenhet av katt i klinikmiljö, exempelvis som TF-veterinär (tillförordnad veterinär). Grupp 3 respektive 4 bestod utav legitimerade veterinärer som hade mindre respektive mer än 10 års klinisk erfarenhet av katt.

Enkäten bestod av tre bakgrundsfrågor avseende ålder, könstillhörighet samt klinisk erfarenhet av katt. Vidare bestod enkäten av fem fallbeskrivningar av fiktiva patienter eller situationer där en katt uppvisar ett oönskat beteende. Situationerna i fallbeskrivningarna har varit välbeskrivna med eventuella blodprover och kliniska undersökningar.

3.1 Fallbeskrivningar

Nedan följer samtliga fallbeskrivningar som använts i enkäten.

Fallbeskrivning A - Pica

Dexter är en 3 år gammal kastrerad hankatt av rasen Siames. Dexter inkommer på akuten då han återigen ätit upp ägarens skosnören, vilket har hänt 2 gånger tidigare. Ägaren berättar att Dexter tuggar frenetiskt på skosnören och att de måste ha skorna inlåsta i ett skåp, för att han inte ska komma åt dem.

I din kliniska undersökning så är Dexter lite buköm och du bestämmer dig för ett ultraljud av buken. Där finns mycket riktigt ett skosnöre. Dexter opereras och allt går bra.

Fallbeskrivning B – Katt-kattaggression

Du får ett samtal från en djurägare med 2 katter - Lily är en kastrerad hona på 4 år och Bert är en kastrerad hane på 3 år, båda är tagna från ett katthem och kom till ägaren för 4 månader sedan. Innan de kom till ägaren gjordes en utökad veterinärbesiktning med blodprover (hematologi och biokemi) och båda katterna bedömdes vara friska.

Djurägaren har nu börjat märka att katterna kan stå i varsin ände av rummet och stirra på varandra. De leker oftast på natten eller tidig morgon och djurägaren har vid flera tillfällen vaknat av att Bert skriker. När djurägaren sedan gått upp för att kolla vad som hänt så sitter ofta Bert hukad med öronen platt åt sidan under stolarna i köket. Lily brukar däremot ”mjaua” och stryka sig mot djurägarens ben. Bert har de senaste 2 veckorna börjat gömma sig mer, medan Lily blivit mer och mer social.

Fallbeskrivning C – Omvänd aggression

Patient är en 9 årig kastrerad hankatt av rasen Ragdoll, som enligt ägarna är världens snällaste och han var på en årlig hälsokoll hos dig för 3 månader sedan. Vid hälsokollen togs blodprov och en klinisk undersökning gjordes, allt utan anmärkning.

I bokningen står följande: Attackerat ägarens nya sambo i samband med att sambon försökt klappa i katten. Detta skedde när katten hade rest ragg mot ett golvfönster i hallen. Hela familjen (2 människor och en katt) har för 3 dagar sedan flyttat till ett nytt hus.

Fallbeskrivning D - Missriktat jaktbeteende

Du får in en katt som ska avlivas, då den attackerar djurägarens dotter som är 3 år. Dottern har nu blivit så illa riven att hon blivit livrädd för alla djur. Katten i fråga är en 5 månader gammal okastrerad honkatt, som heter Svarten. Ägaren fick katten av bonden i byn vid 7 veckors ålder då kattmamman blev påkörd och bonden inte ville ta hand om en moderlös kattunge.

Vid den kliniska undersökningen finner du inga fysiska fel på katten. Du ber ägaren beskriva hur attackerna mot dottern ser ut och får följande svar: ”ofta är det när min dotter leker som Svarten helt oprovocerat lägger sig i bakhåll på dottern, exempelvis bakom soffan. Hon ligger där och stirrar på min dotter, svansen rycker och öronen pekar framåt. Sedan flyger hon på henne, ibland biter han tag och sparkar med bakfötterna.”

Fallbeskrivning E – Urinmarkering, spreja

Patienten är en 3-årig kastrerad hankatt som heter Zigge, han är av rasen norsk skogkatt och kom till nuvarande hem, vid 1,5 års ålder då han inte längre skulle ingå i uppfödarens avelsprogram. Anledningen till besöket idag är att han börjat kissa utanför lådan.

Din sköterska är snabb och innan du hinner gå in till patienten har hon tagit blodprover (hematologi och biokemi) samt gjort en urinanalys. Allt ser normalt ut. Du går in på rummet och ber ägaren till Zigge beskriva problemet och får följande svar: ”Vi har sett honom backa upp mot främst bokhyllan, kostället och babygymmet, sedan kissar han liksom rakt bakåt, med svansen i vädret och trampar några steg med baktassarna. Ibland blir det knappt blött, men det luktar kattkiss. Detta har skett senaste månaden, sedan vi kom tillbaka från BB. Han har 4 lådor och de använder han som vanligt. Han är helt som vanligt i övrigt.”

I anslutning till varje fallbeskrivning har respondenten fått svara på följande frågor rörande patienten/situationen.

I vilken utsträckning anser du detta vara ett problembeteende? Där svaret på frågan angavs i en skala mellan 1–4. Där 1 klassades som att patienten i mycket låg grad/inte alls har ett problembeteende och 4 klassades som att patienten i mycket hög grad uppvisar ett problembeteende.

Nästa fråga är hur respondenten skulle vilja gå vidare med fallet. Respondenten fick göra 1–3 val mellan följande alternativ: Jag vill konsultera en kollega, Jag vill behandla katten med läkemedel, Jag vill rekommendera miljöåtgärder, Jag vill avliva katten, Jag vill omplacera katten, Jag vill vidare medicinskt utreda katten, Jag vill göra en egen åtgärd (blank ruta).

I tredje frågan fick respondenten värdera svaren från tidigare fråga. I en skala mellan 1–4. Där 1 är minst viktigt och 3 är mycket viktigt samt 4 att de ej valt detta svar.

Vidare ställs fyra följdfrågor om vilket läkemedel som hade valts, om vilka miljöåtgärder som hade rekommenderats, om vem/vilken kollega som hade konsulterats, om vilka vidare medicinska åtgärder som hade behövts.

Sista frågan i enkäten för respektive fallbeskrivning är en öppen fråga. Respondenten får svara på vad hen tror är orsaken bakom beteendet som katten uppvisar.

3.2 Databearbetning

Resultaten sammanställdes genom enkätverktyget Netigate, och redigerades av författaren i Excel. Svar som respondenterna skrivit själva på svarsalternativen övriga eller vet ej, visas genom exempel. Frågor med öppna svarsalternativ delades i efterhand in i kategorier och sammanställdes i Excel. Figurer skapades i Excel och PowerPoint. Resultaten som redovisas är medelvärden för samtliga enkätsvar. Jämförande data mellan grupperna kommer att analyseras vidare och redovisas inte i detta arbete.

4. Resultat

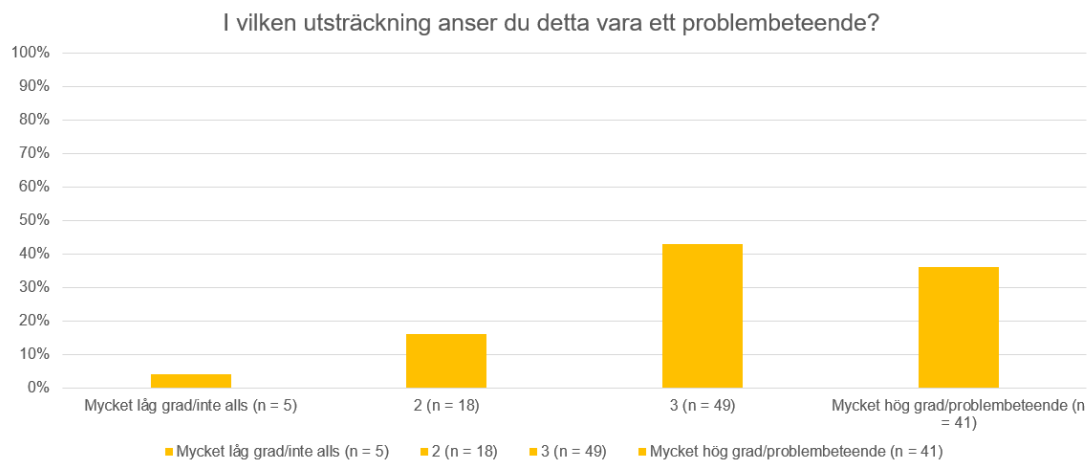
Denna enkät besvarades av totalt 184 personer, varav 93 % var kvinnor, 4 % män och 3 % ville ej ange kön eller identifierade sig som ”annat”. Majoriteten av deltagarna var i ålderskategorin 20–29 år (58 %). Ingen respondent var under 19 år och endast 1 % var över 60 år. Övriga ålderskategorier var följande 30–39 år (23 %), 40–49 år (13 %) och 50–59 år (5 %).

Den största andelen av respondenterna var veterinärstudenter/legitimerade veterinärer som inte arbetat självständigt med katt i klinikmiljö (40 %). Vidare var det 27 % som utgjorde kategorin leg. veterinär med <10 års klinisk erfarenhet av katt. De två sista kategorierna på 17 % respektive 16 % av respondenterna var fördelat mellan leg. veterinär med >10 års klinisk erfarenhet av katt respektive veterinärstudent som jobbat självständigt som veterinär med katt i klinikmiljö.

4.1 Fall A - Pica

Fall A beskriver en 3 år gammal kastrerade hankatt utav rasen Siames. I fallbeskrivningen har Dexter inkommit akut då han tuggar frenetiskt på skosnören och nu behöver opereras för tredje gången, för att avlägsna skosnöret.

Första frågan var ”I vilken utsträckning anser du detta vara ett problembeteende?”, 43 % svarade i hög utsträckning (figur 1).

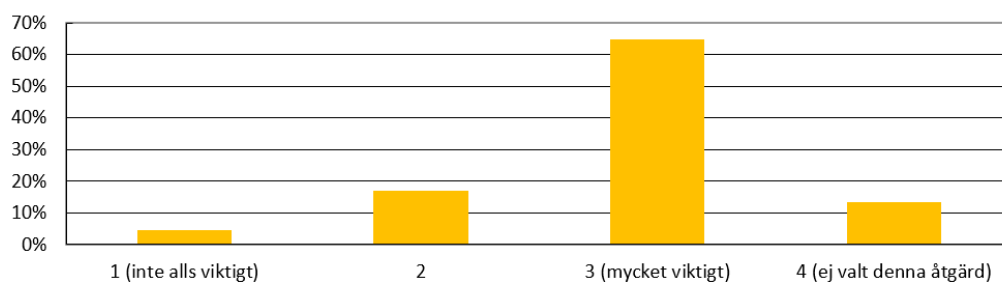

Figur 1. Ett diagram över fördelningen i första frågan ”I vilken utsträckning anser du att detta är ett beteendeproblem?”. Där majoriteten anser att det är ett beteendeproblem i hög eller mycket hög grad.

Andra frågan lyder ”Hur vill du gå vidare med fallet?” där de svarande fick göra 1–3 val. De 3 åtgärderna som majoriteten av respondenterna valde var följande ”jag vill rekommendera miljöåtgärder” (87 %), ”jag vill vidare medicinskt utreda katten” (72 %), ”jag vill konsultera en kollega” (47 %). Övriga åtgärder valdes av 9 % av respondenterna. Respondenterna kunde välja att fylla i ett eget övrigt alternativ, och följande exempel som angavs var tand-koll/smärta från munhåla, en mer utökad anamnes och magtarmutredning – tarmbiopsi/blodprover med analys för b12, folsyra, fPL.

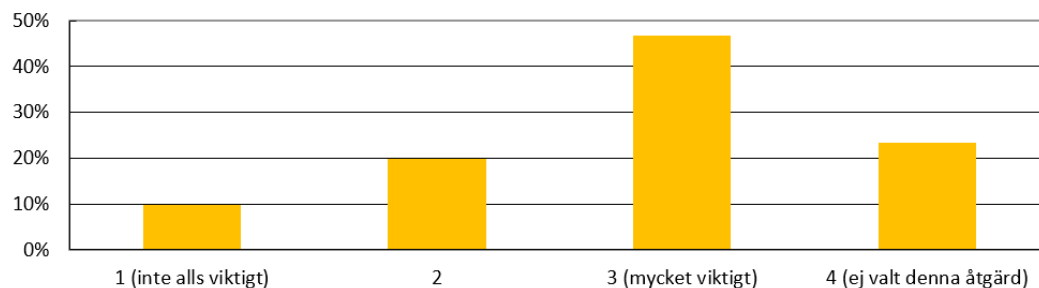
Tredje frågan innebar att respondenten skulle rangordna åtgärderna som valdes i andra frågan (figur 2, 3 och 4).

Jag vill rekommendera miljöåtgärder

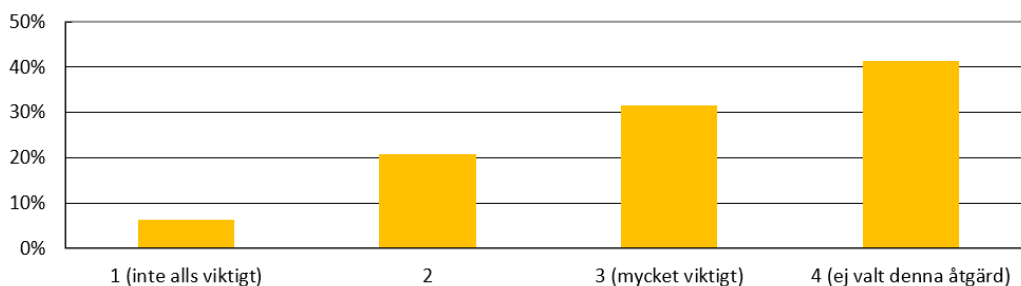
Figur 2. Ett diagram över rangordningen av valet ”jag vill rekommendera miljöåtgärder”. 65 % anser denna åtgärd som mycket viktigt.

Jag vill vidare medicinskt utreda katten

Figur 3. Ett diagram över rangordningen av valet ”jag vill vidare medicinskt utreda katten”. 47 % anser denna åtgärd som mycket viktigt.

Jag vill konsultera en kollega

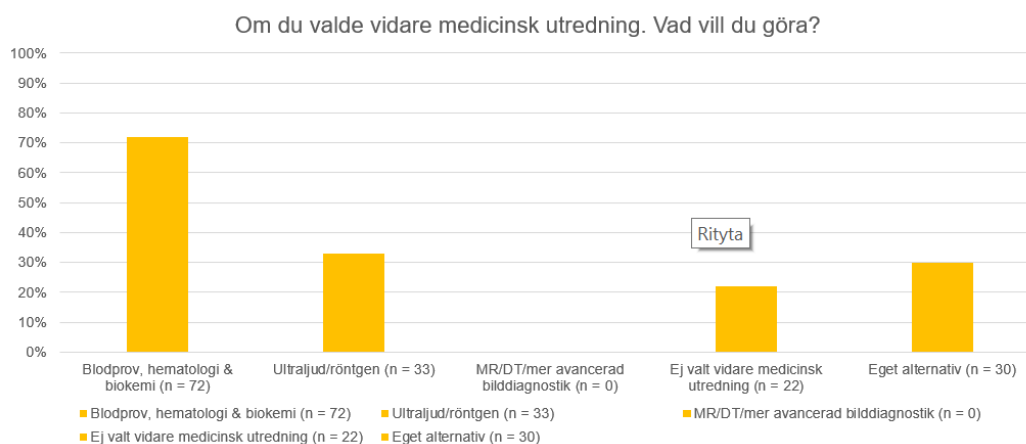
Figur 4. Ett diagram över rangordningen av valet ”jag vill konsultera en kollega”. 32 % anser denna åtgärd som mycket viktigt.

Fjärde frågan är ”vem vill du konsultera?”. Nästan 50 % av respondenterna valde att konsultera en etolog, drygt 37 % av respondenterna valde att konsultera en veterinär. Övriga (4 %) valde att konsultera både veterinär och DSS (djursjuk-sköterska) med beteendeariktning/specialisering.

Femte frågan gällde val av eventuella läkemedel. En andel av respondenterna vill behandla katten baserat på resultat från föreslagna medicinska utredningar. De läkemedel som angavs av respondenterna är följande fluoxetin, SSRI (selektiv serotoninåterupptagshämmare), omeprazol, andapsin och sedarom (ett kosttillskott). Enstaka respondenter anger även feromoner, minska stress, ångestdämpande, antidepressiva, skonkost, probiotika, allergifoder som möjliga åtgärder under denna fråga.

Sjätte frågan avser vilka miljöåtgärder som respondenten vill rekommendera. Svaren delas in i fyra underkategorier. Ca 28 % av respondenterna ville rekommendera att minska stressorer i hemmiljön, med hjälp av exempelvis feromoner, öka möjlighet till naturliga beteenden och möjlighet för katten att komma undan vid behov. Ca 26 % av respondenterna ville rekommendera en ökad stimulans, genom exempelvis daglig lek, främja födosök eller att låta katten vistas utomhus. Ca 23 % av respondenterna ville rekommendera miljöberikning som kan ersätta det oönskade beteendet som katten uppvisade, detta genom att exempelvis erbjuda katten kattgräs, säkrare leksaker att tugga på samt även korrigera utfodringen. Förslagen som gavs gällande utfodringen var dels att ge katten mindre mål ofta eller fritillgång till foder. Ca 12 % av respondenterna ville rekommendera ägarna att gömma skorna som enda miljöåtgärd. Övriga förslag på miljöåtgärder som inte delats in i någon av underkategorierna var omplacering (<1 %) och invänta svar från etolog (ca 1 %). Endast 8 % av respondenterna ville göra mer än 3 av ovanbeskrivna miljöåtgärder och utav dessa var det endast 1 respondenten som ville rekommendera samtliga miljöåtgärder som nämnts.

Sjunde frågan avser vilken typ av medicinsk utredning som respondenten skulle vilja göra (figur 5).

Figur 5. Ett diagram över vad av medicinsk utredning som respondenten vill gå vidare med.

För svaret ”eget alternativ” kunde respondenten själv fylla i en ruta. Förslagen som angavs där utökad munhålatandundersökning, underliggande näringsbrist, utesluta foderallergi med eliminationsdiet, fullständig GI-blodprovprofil med fPL, B12 och folsyra, avföringsprov, gastroduodenokoloskopi med bioptering, utesluta kronisk enteropati/gastrit/pankreatit.

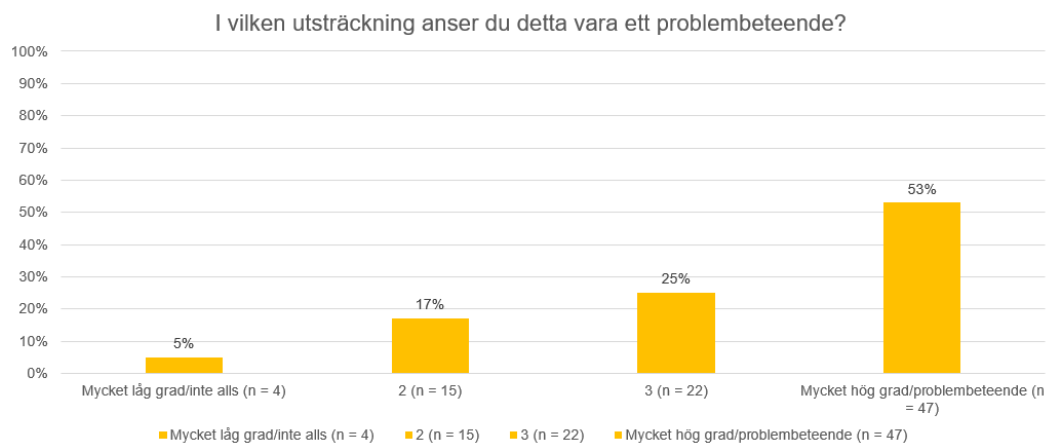
Åttonde och sista frågan var om respondenten kunde ange orsaken bakom beteendet som katten uppvisade. Svaren har delats in i 6 undergrupper, med följande utfall. 31 % trodde beteendet borde på att katten var uttråkad/understimulerad och ej fått utlopp för sitt naturliga beteende. 22 % av respondenterna trodde beteendet orsakas av en odefinierad stress hos katten. 19 % av respondenterna trodde det borde på mag-/tarmstörning, exempelvis b12-brist, järnbrist, IBD eller generellt illamående. 11 % av respondenterna avgav pica som orsak till beteendet och 8 % trodde det borde på tandproblem.

Övriga 11 % av respondenterna angav flertalet eventuella orsaker som ej passar in i någon av ovanstående kategorier. Några av dessa var generell/odefinierad smärta (2 %), allergi (1 %), vet ej (1 %), genetisk (1 %), för tidig avvänjning (1 %), tidigare trauma som ung, flera olika medicinska problem, fel foderstat och ouppfostrad.

4.2 Fall B – Katt-kattaggression

Fall B beskriver en situation med 2 innekatter som adopterats från katthem för 4 månader sedan. Katterna är i medelålder och är för varandra okända. Vid flera tillfällen har det uppstått spända situationer mellan katterna.

Första frågan var ”I vilken utsträckning anser du detta vara ett problem-beteende?” och 53 % av respondenterna angav att de ansåg att detta var ett problem-beteende i mycket hög utsträckning (figur 6).

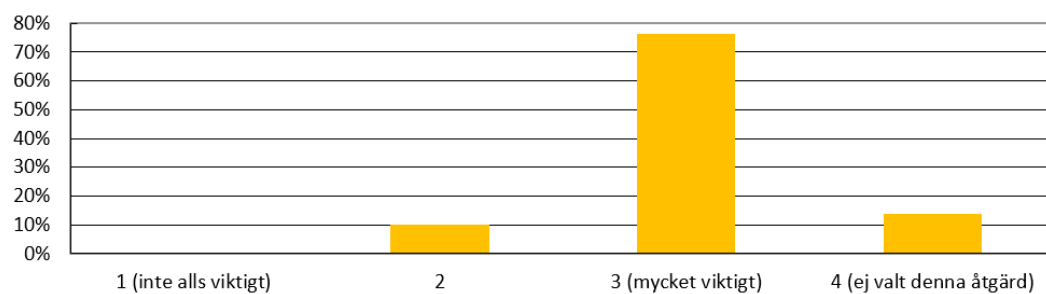

Figur 6. Ett diagram över fördelningen i första frågan ”I vilken utsträckning anser du att detta är ett beteendeproblem?”. Där majoriteten anser att det är ett beteendeproblem i mycket hög grad.

Andra frågan lyder ”Hur vill du gå vidare med fallet?” svarande fick göra 1–3 val. De 3 åtgärderna som majoriteten av respondenterna valde var följande ”jag vill rekommendera miljöåtgärder” (86 %), ”jag vill omplacera katten” (64 %), ”jag vill konsultera en kollega” (50 %). Övriga åtgärder valdes av 14 % av respondenterna. Respondenterna kunde välja att fylla i ett eget alternativ, där följande förslag i angavs: feromoner, blodprov för att se om kastrering varit 100 %, hålla dem åtskilda, utreda hemmiljö, klinisk undersökning och nya blodprover, sätta upp filmkameror.

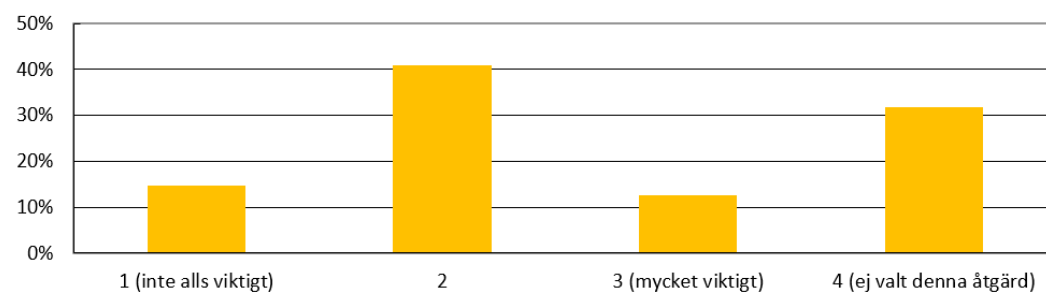
Tredje frågan är att respondenten ska rangordna åtgärderna som valdes i andra frågan (figur 7, 8 och 9).

Jag vill rekommendera miljöåtgärder

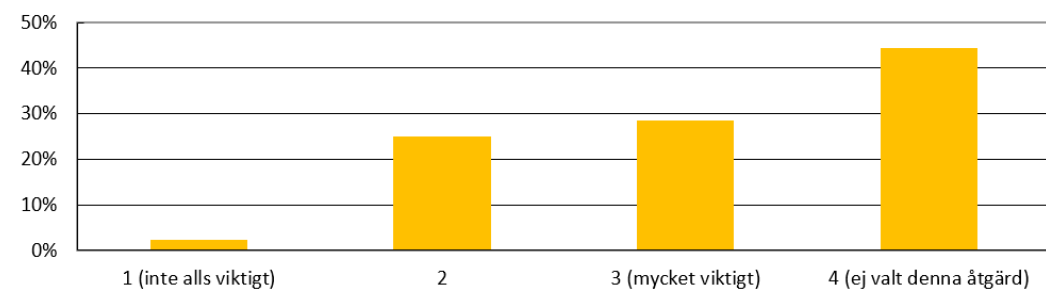
Figur 7. Ett diagram över rangordningen av valet ”jag vill rekommendera miljöåtgärder”. 76 % anser denna åtgärd som mycket viktigt.

Jag vill omplacera katten

Figur 8. Ett diagram över rangordningen av valet ”jag vill omplacera katten”. 41 % anser denna åtgärd som medelviktigt.

Jag vill konsultera en kollega

Figur 9. Ett diagram över rangordningen av valet ”jag vill konsultera en kollega”. Övervägande av respondenterna anser denna åtgärd som medelviktig (25 %) eller mycket viktig (28 %).

Fjärde frågan är ”vem vill du konsultera?”. 57 % av respondenterna valde att konsultera en etolog, drygt 22 % av respondenterna valde att konsultera en veterinär. Runt 37 % av respondenterna har ej valt denna åtgärd och övrigt ville konsultera kollega med kompetens inom veterinärmedicin och etologi eller en kattkunnig DSS.

Femte frågan gällde val av eventuella läkemedel. Majoriteten av respondenterna vill behandla med fluoxetin (5) eller annat ångestdämpande läkemedel (4). Enstaka respondenter anger även feromoner som möjliga åtgärder under denna fråga.

Sjätte frågan avser vilka miljöåtgärder som respondenten vill rekommendera. Svaren delas in i två huvudsakliga underkategorier, då svaren i många fall var likvärdiga. 57 % av respondenterna ville rekommendera att öka möjlighet till enskilda revir och mirkorevir medhjälp av att öka antal resurser i hemmet så som mat/vattenskålar, gömställen, högt placerade platser, kattlådor och flera flyktvägar. 19 % av respondenterna ville rekommendera att separera katterna, varav endast 4 % av dessa ville försöka att återintroducera katterna igen. Övriga förslag som angavs var det under 8 % av respondenterna som rekommenderade följande råd: feromoner, låta katterna vara i större utrymmen/erbjuda utevistelse, separat lektid med respektive katt. Enstaka respondenter ville rekommendera att filma katterna, miljöberika för flerkattshushåll och att läsa på ”icatcare.org”.

Sjunde frågan avser vilken typ av medicinsk utredning som respondenten skulle vilja göra om någon. Av samtliga respondenterna ville ca 15 % gå vidare med medicinsk utredning, utav dessa ville ca 16 % av respondenterna göra blodprov med hematologi och biokemi. Färre än 3 % av respondenterna ville göra bilddiagnostik. Övriga 8 % gav förslag som klinisk undersökning och smärtbedömning.

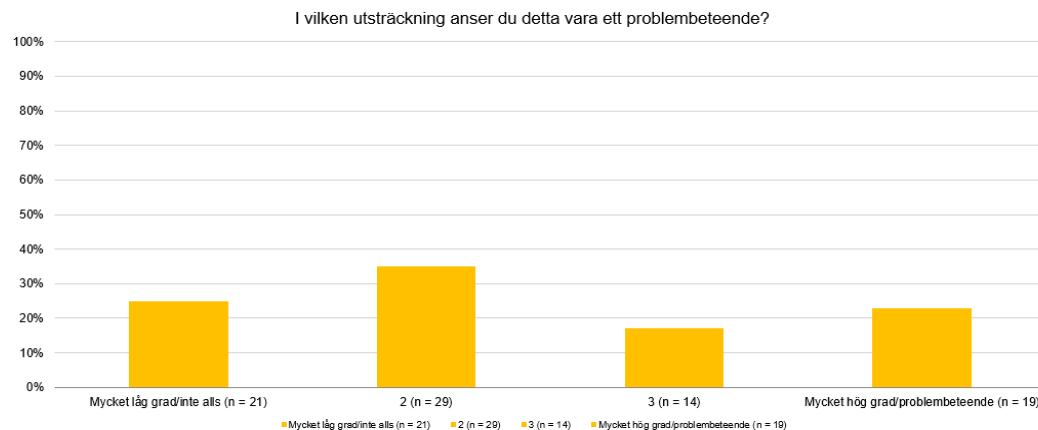
Åttonde och sista frågan var om respondenten kunde ange orsaken bakom beteendet som katten uppvisade. Svaren har delats in i 6 undergrupper, med följande utfall. 26 % av respondenterna ansåg att beteendena mellan katterna berodde på en osämja i flocken eller att de två katterna ej tycker om varandra. 16 % av respondenterna trodde det berodde på revirkonkurrens mellan katterna. 14 % av respondenterna trodde det berodde på stress. 12 % av respondenterna trodde det berodde på resurskonkurrens exempelvis om mat/vatten-skålar/kattlådor/ägaren. 11 % av respondenterna trodde det berodde på hierarki/rangordning eller allmän konkurrens. 9 % av respondenterna trodde det berodde på dominans eller rädsla hos en av katterna.

Övriga 12 % av respondenterna angav flertalet eventuella orsaker som ej passar in i någon av ovanstående kategorier. Några av dessa var underliggande sjukdom hos ena katten (5 %), för snabb introduktion (4 %), understimulerad (2 %), olika lekbehov och vet ej.

4.3 Fall C – Omvänd aggression

Fall C beskriver en situation med där en medelålders katt i samband med en flytt attackerat en människlig familjemedlem, när hen försökte klappa katten som rest ragg mot ett fönster i nya hemmet.

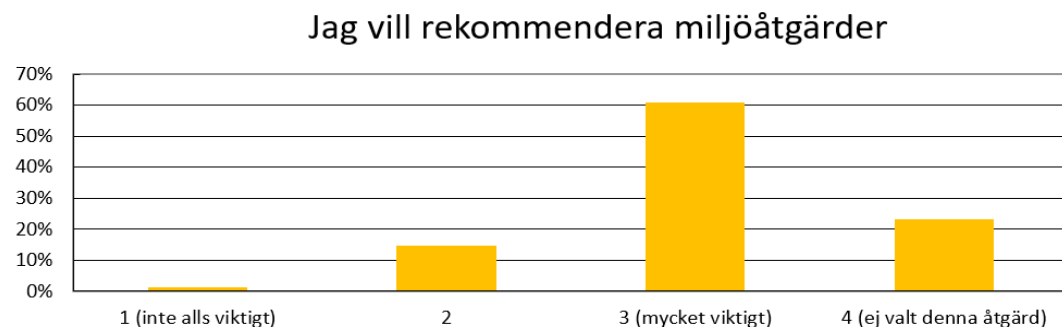
Första frågan var ”I vilken utsträckning anser du detta vara ett problem-beteende?”, det finns ingen tydlig enlighet bland svaren (figur 10).

Figur 20. Ett diagram över fördelningen i första frågan ”I vilket utsträckning anser du att detta är ett beteendeproblem?”. Ingen tydlig majoritet om vad respondenterna anser i denna fråga. 60 % av respondenterna har valt att beteendet är i låg grad ett problem och 40 % av respondenterna har valt att beteendet är i hög grad ett problem.

Andra frågan lyder ”Hur vill du gå vidare med fallet?” svarande fick göra 1–3 val. En övervägande majoritet av respondenterna valde att rekommendera följande åtgärd, ”jag vill rekommendera miljöåtgärder” (78 %). Följande 4 åtgärder valde 19–24 % av respondenterna att rekommendera: ”jag vill konsultera en kollega”, ”jag vill behandla katten med läkemedel”, ”jag bedömer att ingen vidare åtgärd behövs” och ”jag vill göra en egen åtgärd”. Respondenterna kunde välja att fylla i ett eget alternativ, där följande förslag i angavs: feromon doftavgivare och att ge information till ägaren om kattens behov och beteende. Övriga åtgärder var det under 12 % av respondenterna som valde.

Tredje frågan är att respondenten ska rangordna åtgärderna som valdes i andra frågan (figur 11).

Figur 11. Ett diagram över rangordningen av valet ”jag vill rekommendera miljöåtgärder”. 60 % anser denna åtgärd som mycket viktigt.

Fjärde frågan är ”vem vill du konsultera?”. 60 % av respondenterna hade ej valt denna åtgärd, 33 % av respondenterna valde att konsultera en etolog och 14 % av respondenterna valde att konsultera en veterinär.

Femte frågan gällde val av eventuella läkemedel. Flera förslag som angavs av respondenterna och några av dessa var följande: feromoner, kosttillskott med lugnande effekt, fluoxetin, saroten, NSAID och gabapentin/pregabalin. Ett fåtal av respondenterna anger även att de vill endast ge läkemedlet under en kortare period.

Sjätte frågan avser vilka miljöåtgärder som respondenten vill rekommendera. 45 % av respondenter anger att de hade rekommenderat djurägaren att skapa en tryggare miljö i hemmet, exempelvis genom att erbjuda flera gömställen, doftöverföring, klösmöjligheter och liggplatser på hög höjd med mera. 20 % av respondenterna hade rekommenderat att förbygga situationen exempelvis genom att täcka fönster, eller rekommenderat djurägaren att använda sig av feromoner. Färre än 8 % av respondenterna rekommenderade följande råd: utbilda djurägaren i kattens beteende, aktivera mer, utevistelse, öka resurser i hemmet och att sprida kattens urin utomhus.

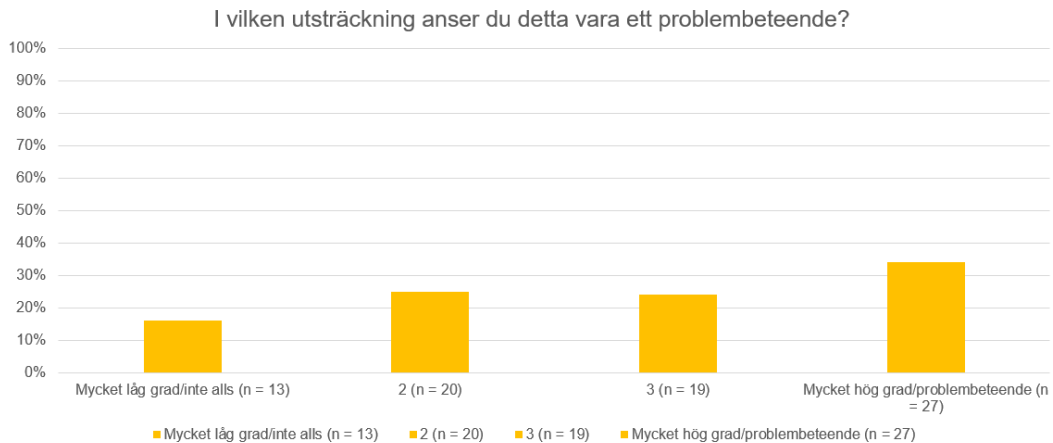
Sjunde frågan avser vilken typ av medicinsk utredning som respondenten skulle vilja göra om någon. En övervägande majoritet vill inte gå vidare med någon medicinsk utredning (87 %). Enstaka vill gå vidare med blodprover, klinisk undersökning, cystocentes, rörelsekoll samt ultraljud/röntgen. Ingen av respondenterna har valt mer avancerad bilddiagnostik.

Åttonde och sista frågan var om respondenten kunde ange orsaken bakom beteendet som katten uppvisade. Svaren har delats in i 4 undergrupper, med följande utfall. 56 % av respondenterna trodde kattens beteende orsakades av stress i samband med flytt och att en ny människa kommit in i kattens liv. 41 % av respondenterna trodde katten visa omvänd aggression, orsaken till den omvända aggressionen var delad. 22 % trodde orsaken var att människan klappade katten vid fel tillfälle och 19 % av respondenterna trodde det berodde på ett hot utifrån, exempelvis en annan katt. 4 % av respondenterna trodde reaktionen orsakades av smärta eller sjukdom, där majoriteten gav exempel på idiopatisk cystit eller ryggsmärta.

4.4 Fall D – Missriktat jaktbeteende

Fall D beskriver en 5 månader gammal okastrerad katt som blivit för tidigt avvänj från sin mor och nu börjat attackera dottern i familjen. Ägaren vill avliva katten.

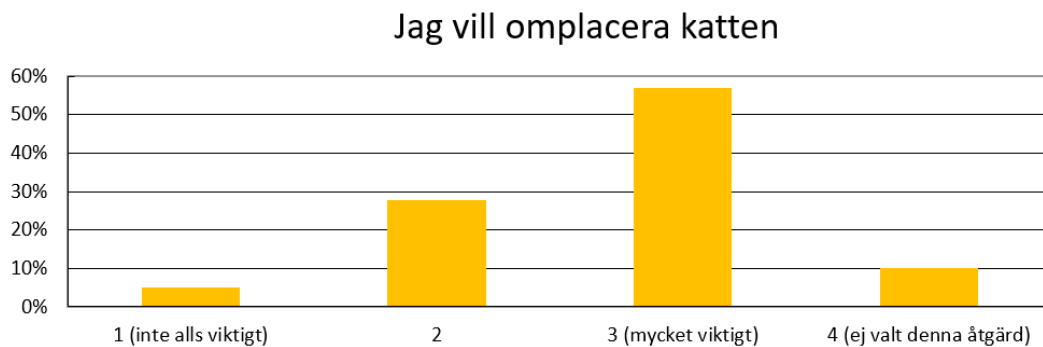
Första frågan var ”I vilken utsträckning anser du detta vara ett problem-beteende?”, 34 % svarade i mycket hög utsträckning (figur 12).

Figur 32. Ett diagram över fördelningen i första frågan ”I vilken utsträckning anser du att detta är ett beteendeproblem?”. Där majoriteten anser att det är ett beteendeproblem i mycket hög grad.

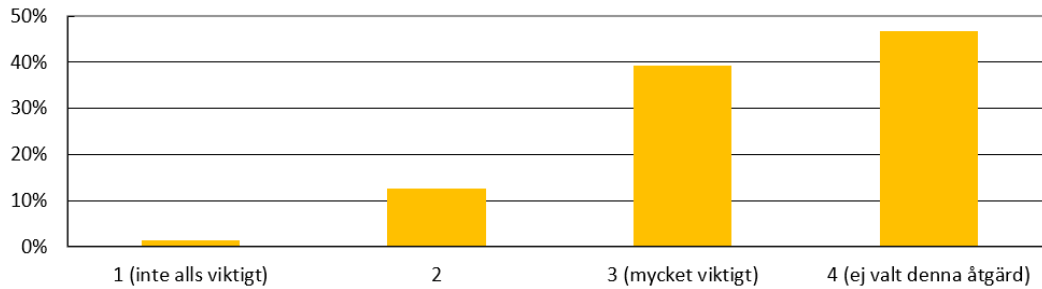
Andra frågan lyder ”Hur vill du gå vidare med fallet?” där de svarande fick göra 1–3 val. De 3 åtgärderna som majoriteten av respondenterna valde var följande ”jag vill omplacera katten” (87 %), ”jag vill rekommendera miljöåtgärder” (51 %), ”jag vill konsultera en kollega” (30 %). 15 % av respondenterna valde övriga åtgärder. Respondenterna kunde välja att fylla i ett eget alternativ. Majoriteten av respondenterna ville kastrera katten och enstaka gav även förslag som feromoner och utbilda djurägaren i kattbeteende.

Tredje frågan är att respondenten ska rangordna åtgärderna som valdes i andra frågan (figur 13, 14 och 15).

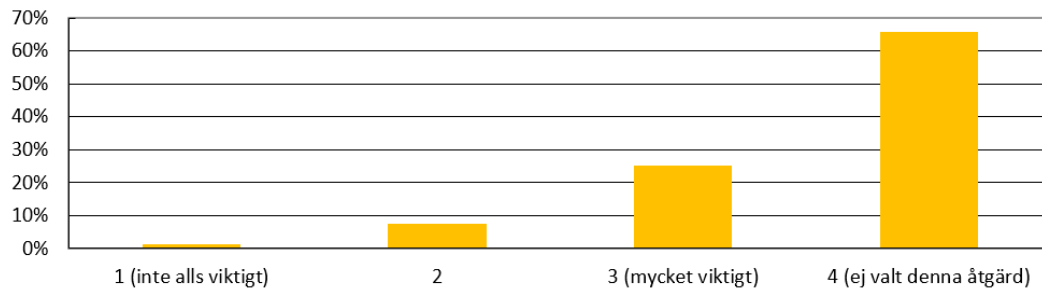
Figur 13. Ett diagram över rangordningen av valet ”jag vill omplacera katten”. 57 % anser denna åtgärd som mycket viktigt.

Jag vill rekommendera miljöåtgärder

Figur 14. Ett diagram över rangordningen av valet "jag vill rekommendera miljöåtgärder". 39 % anser denna åtgärd som mycket viktigt.

Jag vill konsultera en kollega

Figur 15. Ett diagram över rangordningen av valet "jag vill konsultera en kollega". 25 % anser denna åtgärd som mycket viktigt.

Fjärde frågan är "vem vill du konsultera?". 44 % av respondenterna valde att konsultera en etolog, 17 % av respondenterna valde att konsultera en veterinär. Övriga (3 %) valde att konsultera både veterinär som med beteendeariktning /specialisering. 52 % av respondenterna angav inte detta alternativ.

Femte frågan gällde val av eventuella läkemedel. Endast ett fåtal av respondenterna ville göra denna åtgärd och förslag på läkemedel var fluoxetin och pregabalin/gabapentin.

Sjätte frågan avser vilka miljöåtgärder som respondenten vill rekommendera. Svaren delas in i 2 underkategorier. 49 % av respondenterna ville aktivera katten mer, genom att exempelvis leka med leksaker långt från händer – typ vippa, trickträna, utevistelse och stimulera jaktbeteende hos katten under kontrollerade former. 26 % av respondenterna ville rekommendera att man separerade katten och barnet, vissa under hela dygnet och andra att endast låta barnet och katten umgås under uppsikt. Färre än 14 % av samtliga respondenter uppgav åtgärder som exempelvis att introducera en kompis, omplacera katten till barnfritt hem, sluta leka med katten, utbilda djurägaren och förklara beteendet.

Sjunde frågan avser vilken typ av medicinsk utredning som respondenten skulle vilja göra. 87 % av respondenterna vill inte gå vidare med en medicinsk utredning.

Några förslag på vilka medicinska utredningarna som respondenterna angav var blodprov, ultraljud/röntgen och flertalet ville kastrera katten.

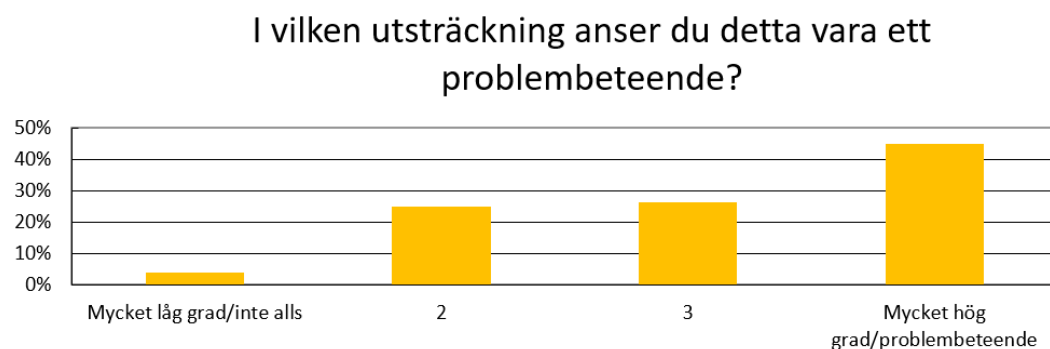
Åttonde och sista frågan var om respondenten kunde ange orsaken bakom beteendet som katten uppvisade. Svaren har delats in i tre undergrupper, med följande utfall. 50 % av respondenterna trodde beteendet som angavs var ett normalt lekbeteende/normalt jaktbeteende. 32 % av respondenterna trodde beteenden orsakades av för tidig avvänjning/ej korrekt socialisering samt könsmognad. 8 % av respondenterna trodde beteendet orsakades av att katten var understimulerad.

Övriga 10 % av respondenterna angav flertalet eventuella orsaker som ej passar in i någon av ovanstående kategorier. Några av dessa var att katten ogillar barn (5 %), stress (3 %), vet ej (2 %) och en person trodde beteendet orsakades av att katten försöker visa dominans/konkurrens mot barnet.

4.5 Fall E – Urinmarkering, spreja

Fall E beskriver en 3 år gammal kastrerad hankatt som för ca 1 månad sedan börjat spreja urin på bokhyllan, skostället och babygymmet.

Första frågan var ”I vilken utsträckning anser du detta vara ett problem-beteende?”, ganska många svarade i hög utsträckning (figur 16).

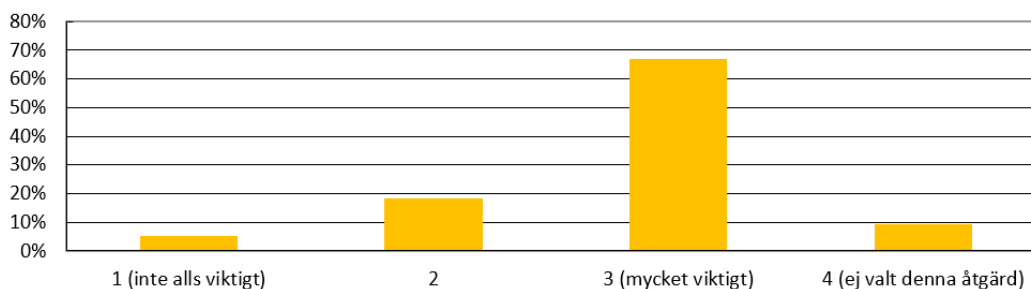

Figur 46. Ett diagram över fördelningen i första frågan ”I vilken utsträckning anser du att detta är ett beteendeproblem?”. Där majoriteten anser att det är ett beteendeproblem i högre grad.

Andra frågan lyder ”Hur vill du gå vidare med fallet?” svarande fick göra 1–3 val. Majoriteten av respondenterna vill rekommendera miljöåtgärder (90 %), vidare ville 47 % konsultera en kollega. 25 % respektive 27 % ville behandla katten med läkemedel respektive omplacera katten. Färre än 11 % av respondenterna valde övriga åtgärder.

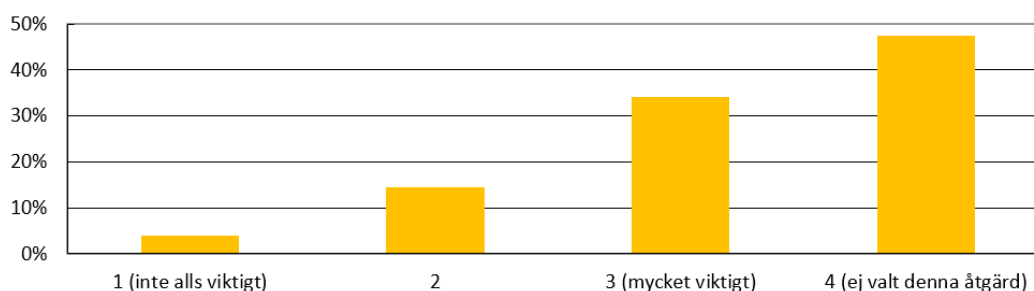
Tredje frågan är att respondenten ska rangordna åtgärderna som valdes i andra frågan (figur 17 och 18).

Jag vill rekommendera miljöåtgärder

Figur 17. Ett diagram över rangordningen av valet "jag vill rekommendera miljöåtgärder". 67 % anser denna åtgärd som mycket viktigt.

Jag vill konsultera en kollega

Figur 18. Ett diagram över rangordningen av valet "jag vill konsultera en kollega". 34 % anser denna åtgärd som mycket viktigt och 47 % har ej valt denna åtgärd.

Fjärde frågan är "vem vill du konsultera?". 51 % av respondenterna valde att konsultera en etolog, 47 % av respondenterna valde att konsultera en veterinär. Övriga (6 %) valde att konsultera veterinär med beteendeariktning/specialisering.

Femte frågan gällde val av eventuella läkemedel. En andel av respondenterna ville behandla med fluoxetin, saroten, pregabalin/gabapentin, suprelorin, NSAID. Några av respondenterna kände sig inte tillräckligt kunniga för att sätta in läkemedel till katten. Enstaka respondenter anger även feromoner, tillskott/foder för urinvägarna/stress och en respondent nämner antibiotika.

Sjätte frågan avser vilka miljöåtgärder som respondenten vill rekommendera. Svaren delas in i 4 underkategorier. 32 % av respondenterna ville rekommendera att stärka kattens mikrorevir, med hjälp av exempelvis feromoner, placera ut filter/objekt med kattens doft eller ge katten att markera på annat sätt exempelvis genom klösning. 19 % av respondenterna ville rekommendera att katten skulle få en egen plats i hemmet, där bebisen inte var. 16 % av respondenterna ville rekommendera ägarna att avsätta ensamtid med katten och då göra något som katten anser som positivt, exempelvis lek eller gos. 10 % av respondenterna ville rekommendera ägarna att minska stress, genom att exempelvis erbjuda katten flera gömställen, flera flyktvägar och en person ansåg att ta bort utemöjligheten var av betydelse. Övriga förslag på miljöåtgärder som inte delats in i någon av underkategorierna var vet ej (6 %), se över kattlådornas rengöring och placering (5 %), omplacering (5 %)

och rengöring med exempelvis enzymatiskt medel (4 %). Enstaka respondenter har angivit att de vill använda sig av lukter eller underlag som skrämmer/är obehagliga för katten på platserna där katten urin markerar. En respondent ville använda sig av luktöverföring från katten till bebisen, exempelvis genom att gnida en av kattens filter/liggplats mot bebisen.

Sjunde frågan avser vilken typ av medicinsk utredning som respondenten skulle vilja göra. 84 % av respondenterna vill inte gå vidare med en medicinsk utredning. Några förslag på vilka medicinska utredningarna som respondenterna angav var urinprov, hormonkoll och ultraljud/röntgen.

Åttonde och sista frågan var om respondenten kunde ange orsaken bakom beteendet som katten uppvisade. Svaren har delats in i tre undergrupper, med följande utfall; 72 % trodde orsaken bakom beteendet var stress orsakad av den nya bebisen och att då katten revir markerar som svar på detta. 15 % av respondenterna trodde katten var stressad för hot utifrån, exempelvis en ny katt i området. 8 % av respondenterna trodde beteendet orsakades av en ökad testosteronproduktion eller att det var ett inlärt beteende kopplat till den sena kastreringen.

Övriga 6 % av respondenterna angav flertalet eventuella orsaker som ej passar in i någon av ovanstående kategorier. Några av dessa var FLUTD/stressblåsa/cystit (4 %), UVI (urinvägsinfektion) och smärta.

5. Diskussion

Den här studien undersöker hur legitimerade veterinärer och veterinärstudenter bedömer olika fall där katter visar mer eller mindre oönskade beteenden. 184 personer med olika erfarenhet av katters beteende fick ett antal frågor utifrån vanliga fallbeskrivningar av oönskade beteenden hos katt. Frågeställningarna som besvarades var följande:

- Vilka typer av åtgärder görs för en patient med ett klassiskt önskat beteende?
- Vad anser man om orsaker bakom det oönskade beteendet?
- Vilka råd skulle man ge till djurägare? Och hur viktiga anses dessa vara?

Generellt i resultatet framkom det att majoriteten av respondenterna ville rekommendera miljöåtgärder och/eller konsultera en kollega, på samtliga fall. Utav de åtgärderna respondenten rekommenderade ansåg de flesta att de var viktiga eller mycket viktiga för respektive fall.

I samtliga fall angavs alternativet att rekommendera miljöåtgärder med i olika grad. Detta ser jag som mycket positivt då det enligt Adamelli *et al.* (2005) finns flertalet olika miljöåtgärder som man som ägare kan göra för att höja kattens livskvalitet direkt i hemmet. Genom att skapa en god miljö för katten kan man också förebygga att oönskat beteende uppkommer. Sammantaget handlade samtliga miljöåtgärder om att anpassa hemmet till en mer kattvänlig miljö, genom att berika miljön/tillvaron, stärka mikrorevir/revir och skapa en trygg miljö där katten kan ”fly” och gömma sig vid behov. Detta tyder på att majoriteten av respondenterna har en tydlig grundförståelse för vad katten är för typ av djur och hur kattens behov skiljer sig från exempelvis hundens. Några av fallen utmärkte sig i vilka miljöåtgärder respondenterna valde att rekommendera.

I Fall A (pica) var det en del av respondenterna som ville rekommendera utevistelse för katten. Man kan tänka sig att respondentens underliggande tanke var att öka aktiviteten och stimulansen för katten, vilket enligt författarna (Dantzer & Mormede 1983; Dantzer 1986) är ett bra tillvägagångssätt för att minska förekomsten av stereotypier och oönskade beteenden. Men enligt en studie av Bradshaw *et al.* (1997) finns det inga belägg att vare sig kastrationsstatus eller utevistelse påverkar prevalensen av pica. Vidare var det enstaka respondenter som ansåg att endast gömma skorna som katten tuggade på var en lämplig miljöåtgärd. Även om det i sig plockar bort faran över att katten tuggar i sig skosnören, har man inte ändrat

något som gör att kattens behov av att tugga på skosnören minskar och då finns det risk att katten börjar tugga på andra saker. Forskning visar att man kan träna bort beteenden som pica med positiv förstärkning (Ruckle *et al.* 2023), något som 23 % av respondenterna nämnde som miljöåtgärd. Flertalet av respondenterna ville justera utfodringen för katten, genom att bland annat ge den fri tillgång på foder för att minska benägenheten till pica. I en studie av Demontigny-Bédard *et al.* (2016) framkommer det att katter som uppvisar pica hade i mindre utsträckning fritillgång på foder än katter som ej uppvisade pica.

För fall B (Katt-kattaggression) ville 19 % av respondenterna separera katterna, vilket i sig löser sak-frågan men inte grunden till aggressionen. Det som är anmärkningsvärt att väldigt få av respondenterna ville re-introducera katterna efter en separation. Trots att det finns beskrivet i flera forskningsstudier med övervägande gott resultat (Chapman 1991; Lindell *et al.* 1997).

Fall C (Omvänd aggression) kunde man inte se någon tydlig enlighet i svaren som angavs, gällande vilka typer av åtgärder respondenten ville rekommendera. Något som var intressant var andelen av respondenter som ville behandla katten med läkemedel (ca 20%). Något som Curtis (2008) är rent av felaktigt som första åtgärd. En övervägande majoritet ville rekommendera miljöåtgärder, men när man frågade vidare om vilka faktiskt miljöåtgärder som rekommenderas nämner ingen av respondenterna några faktiska tekniker för att åtgärda den primära orsaken. Chapman (1991) menar att man kan minska det aggressiva stimuli med desensibilisering och motbetingning. Vidare intressant som bör diskuteras är huruvida man överhuvudtaget ska vidta åtgärder i detta fall. Då det i fallbeskrivningen framkommer att det är en engångshändelse och under en sådan omständighet att ägaren rörde katten när den troligen redan var rädd, vilket enligt flertalet författare (Chapman 1991; Beaver 2003; Curtis 2008) kan utlösa en omvänd aggression hos katten. Frågan man då som veterinär bör ställa sig är om detta verkligen är ett oönskat beteende eller om det handlar om okunskap hos ägaren.

I Fall D (Missriktat jaktbeteende) fanns det flera aspekter att ta i beaktning vilket flertalet av respondenterna har uppmärksammat. Dels att det är en ung okastrerad katt som avvänjs för tidigt från sin mamma, dels att vi har ett mänskligt barn som blir utsatt för det missriktade jaktbeteendet. Leken i sig är inte ett problem i detta fall, men som Curtis (2008) beskriver kan den klassas som aggressiv när den blir för hårdhänt. Curtis (2008) fortsätter även beskriva att man ska låta katten få utlopp för sin lek men under säkra former, exempelvis med en vippa som skapar ett säkerhetsavstånd mellan människa och katt, vilket övervägande av respondenterna rekommenderade. Några av respondenterna rekommenderade att separera katten och barnet eller att placera katten i ett barnfritt hem, vilket åter igen inte löser det primära problemet. Även om det i detta fall möjligen löser situationen för barnet, så kommer kattungen inte sluta leka. Vuxna katter leker inte i samma utsträckning,

utan för dem är det en jakt som pågår, trots detta kan lek användas som belöning för katten då leken/jakten i sig själv är belönande (Bradshaw 2018).

Enstaka respondenter ville i relation till fall E (Urinmarkering) skrämna katten eller göra det obehagligt för katten att urinmarkera på platserna den gjorde det på. Katters luktsinne är känsligare än människans och när katten känner sig stressad av en ny lukt, situation eller likande kan den för att känna sig trygg börja markera miljön med sin lukt, spreja urin (Bradshaw 2018). Enligt författaren (Grigg *et al.* 2019) poängtera att ägare som har ett starkt band till sin katt också upplever mindre oönskat beteende från katten. Serpell (1996) menar att positiv bestraffning förstör bandet mellan människan och katten och enligt Duffy *et al.* (2017) sänker positiv bestraffning djurets/kattens välfärd. Vilket gör att det blir rent av felaktigt att skrämna eller skapa obehag för en katt där problemet grundar sig i en osäkerhet och katten endast vill skapa en tryggare miljö.

I denna studie fick även respondenten svara på frågan om hen ville behandla katten med något läkemedel. För fall A, B, C och E (pica, katt-kattaggression, omvänd aggression och urinmarkering) vill majoriteten av respondenter behandla katten med någon variant av psykofarmaka.

Det intressanta är att majoriteten av respondenter vill behandla katten beskriven i fall C (Omvänd aggression). Där det i fallbeskrivningen framkommer att incidenten är en engångshändelse kopplat till en stressad situation för katten, en flytt. Katten beskriven i fall C har enligt fallbeskrivningen visat tydligt med sitt kroppsspråk (rest ragg) att den är upprörd och människan närmar sig katten, vilket leder till en reaktion. Något som författarna (Chapman 1991; Beaver 2003) menar är en helt naturlig reaktion. Här finns det utrymme för diskussion om läkemedel verkligen är indicerat som första åtgärd. Curtis (2008) menar på att man inte bör använda sig av läkemedel i dessa fallen utan försöka eliminera den primära anledningen till kattens känsla av aggression.

Enligt en studie av Hetts *et al.* (2004) ifrågasätter författaren om veterinärer har den reella kompetensen inom etologi för att behandla oönskat beteende. Författaren nämner att både djurägare och veterinärer ibland tolkar djurets signaler fel och därigenom ej behandlar ”rätt” oönskat beteende. Vidare framkom det beskrivningen av fall D (Missriktat jaktbeteende) att endast ett fåtal av respondenterna ville behandla katten med läkemedel. Enligt författarna (Beaver 2003; Burton 1973) kan oönskade beteenden delas in i 4 kategorier stress/frustrations-inducerade problem, problem som uppkommer pga. bristande socialisering, genetisk predisposition till problemet, medicinsk orsak.

Svaren som respondenterna givit för fall A, B, D och E (pica, katt-kattaggression, omvänd aggression och urinmarkering) avseende behandling med läkemedel kan vara en indikation på att gruppen har tillräcklig med kompetens för att avgöra när läkemedel är indicerat eller ej.

Vidare bör man ställa sig fråga om det är rätt att behandla ett beteende som för katten är en naturlig reaktion, enbart för att det är oönskat från människan. Enligt författarna (Beaver 2003; Hetts *et al.* 2004) är även den psykiska hälsan viktig för djuret välbefinnande. Om en katt utför ett beteende som är påfrestande för relationen katt-människa kommer kattens psykiska välbefinnande med största sannolikhet att minska. Man kan därför argumentera för att oönskat beteende som ger en sänkt psykisk hälsa för katten bör behandlas.

I denna studie fanns det möjlighet för respondenten att konsultera en kollega. För fall A, B och D ville majoriteten av respondenter konsultera en etolog framför en veterinär. Åtgärden rankas även som högt prioriterad. Detta kan man möjligen se som en positiv utveckling då det inleder ett samarbete mellan yrkesgrupperna. Den veterinära utbildningen har enligt Wojciechowska *et al.* (2005b) ett mycket begränsat innehåll av etologi och i vissa fall ingen alls. Veterinärer utbildas i djurets fysiska status och inte egentligen i dess mentala (Wojciechowska *et al.* 2005a). En veterinärs arbetsuppgifter kan vara att förebygga och behandla sjuka djur, djurhållning, säker livsmedelsproduktion, smittskydd och avlivning/slakt.

En etolog är en person som har utbildning och kompetens inom djurs beteende och orsakerna bakom varför djuret uppvisar sagt beteende.

I denna studie valde vi att göra relativt korta fallbeskrivningar för att se hur respondenten valde att förhålla sig till fallbeskrivningen. Det är intressant att i samtliga fall är det endast fåtal av respondenterna som efterfrågar mer information om fallet. Detta trots att det enligt Beaver (2003) är en av de viktigaste sakerna att göra när en ägare söker hjälp för ett oönskat beteende. Man kan även tänka sig att respondenten inte ansåg det som en möjlighet att be om en utförligare anamnes, då det inte fanns någon specifik fråga riktad mot detta. Trots det kan man dock anse att det bör ingå i en veterinärkonsultation att ta en utförlig anamnes och ställa följdfrågor som kan ge information om det specifika fallet.

En av frågorna som ställdes i introduktionen var vad man trodde det fanns för orsaker bakom det oönskade beteendet som beskrevs. Samtliga av katters beteende har en funktion och för att kunna förstå detta behöver man förstå varför katten utför ett beteende (Bradshaw 2012).

För fall A (pica) var det majoriteten av respondenterna som både kunde härröra det till gastrointestinala kanalen och/eller den genetiska predisponeringen som finns för rasen Siames (Borchelt & Voith 1982; Luescher *et al.* 1991). Enligt Bradshaw *et al.* (1997) uppkommer pica på grund av en stress i kattens miljö och att orientalska raser är genetiskt predisponerade för att utveckla beteendet.

För fall B (katt-kattaggression) fanns det flertalet förslag bakom orsaken till beteendet. Sammantaget är samtliga av respondenternas svar korrekt och grundar sig i att katt-kattaggression är ett naturligt beteende för katten eftersom katten i grunden är en solitär jägare (Driscoll *et al.* 2009) och i en studie av Macdonald *et al.* (2000) kunde man i vissa fall konstatera att närbesläktade hon-katter kan leva i

grupper, medan han-katter lever solitärt. Bradshaw (2018) kom även fram till att katten härstammar från solitära territoriala farfäder, men som under domesticeringen bildats sociala grupper som är aggressiva mot främmande individer utanför gruppen. Samtlig forskning visar på att katter i grunden inte är flocklevande djur men att de kan leva i grupp. I en studie av Levine *et al.* (2005) konstaterar man att vid introduktion av ny katt, kommer det ske en aggression mellan katterna i 50 % av fallen.

Anmärkningsvärt för fall C (omvänd aggression) var att 56 % av respondenterna trodde orsaken bakom beteendet var stress i sammanband med flytt och att en ny människa kommit in i kattens liv. När det i självverket är ett naturligt beteende för en katt som ej får utlopp för sin aggression att ta ut aggressionen på någon eller något i närmiljön (Chapman 1991; Beaver 2003; Curtis 2008). Det som är alarmerande i detta fall är att 56 % av respondenterna inte kunde identifiera detta som ett naturligt beteende, utan ansåg att det var stressrelaterat. Även om ny miljö och nya människor kan utlösa omvänd aggression (Chapman 1991), så är inte den primära orsaken stress.

Fall D (missriktat jaktbeteende) 32 % av respondenterna kunde härröra orsaken bakom beteendet till en tidig avvänjning. 50 % av respondenterna ansåg att det var ett normalt lek/jakt-beteende. Även om alla katter leker och att lek/jakt är ett normalt naturligt beteende för katten så definierar Chapman (1991) att missriktat jaktbeteende som blir för hårdhänt som aggressivitet. Likväl som att Curtis (2008) anser att orsaken bakom ett missriktat lekbeteende uppkommer då katten ej fått lära sig vad gränserna för leken går. Curtis (2008) definierar dock missriktat jaktbeteende som ett naturligt beteende som utförs på offret på ett olämpligt sätt. Man kan därför tänka sig att respondenterna anser att beteendet som katten uppvisar i fallbeskrivningen är naturligt men att det utförs på ett olämpligt sätt. Därigenom kan man möjligen konstatera att dessa 50 % av respondenterna som anser att det är ett naturligt beteende inte ger något svar på den faktiska orsaken bakom detta naturliga beteende. Man kan tänka sig att det handlar om en okunskap bland respondenterna, eftersom endast 32 % kunde härröra beteendet till tidig avvänjning/otillräcklig socialisering eller könsmognad.

Fall E (Urinmarkering) en övervägande majoritet kunde härröra orsaken bakom beteendet till en typ av kommunikation som grundar sig i att katten känner sig otrygg eller att en förändring skett i miljön som gör att katten känner ett behov av att kommunicera via lukt till individer i sin närmiljö (Neilson 2004; Bradshaw 2018).

I denna studie mejlades enkäten ut till veterinärstudenter på utbildningen på SLU samt publicerades på två olika Facebook-sidor som består av veterinärer samt veterinärstudenter. Totalt erhöles 184 personers svar, vilket motsvarar ca 3 % av den totala populationen. Ett uttalande om hela population kan därför inte göras.

På grund av enkätens distribution finns det bias att ta i beaktning, de respondenterna som svarade på enkäten har eventuellt ett intresse i katters beteende och behov och således har mer kunskap i området än den generella populationen. Man missar även den gruppen av veterinärer eller veterinärstudenter som inte är aktiva på Facebook. Ena gruppen som enkäten publicerades i är speciellt framtagen för att diskutera beteendeproblem hos hund och katt, vilket också leder till en bias gällande kunskap och intresse. Vidare var enkäten utformad så att respondenten kunde välja förutbestämda åtgärder, exempelvis miljöåtgärder/läkemedel etcetera. Vilket i sin tur kan leda till att respondenten ej tänker fritt utan känner sig låst i dessa svar, detta försökte motverkas genom att ha en ”eget alternativ”-ruta, där respondenten kunde skriva fritt vad hen tänkte.

Slutligen kan man konstatera att det bland respondenterna finns en viss kunskap om önskade beteende hos katter och hur man som veterinär kan hjälpa dessa patienter och djurägare till en bättre livskvalitet. Likväl som att denna studie även belyser att det finns en osäkerhet bland respondenterna kring behandling med främst läkemedel. Exempelvis i Fall E (Urinmarkering) där 75 % av respondenterna inte väljer att rekommendera läkemedel även då det finns flertalet studier med gott resultat om att läkemedel kan minska en katts benägenhet att urinmarkera (Hanno *et al.* 1989; Dehasse 1997; Chew *et al.* 1998; King *et al.* 2004; Hart *et al.* 2005). Detta trots att urinmarkering anses som en av de vanligaste önskade beteendena som katter uppvisar (Salman *et al.* 2000). Man kan tänka sig att respondenterna inte känner sig tillräckligt kunniga för att kunna rekommendera läkemedel i dessa fall. Man kan även tänka sig att respondenterna känner sig mer säkra med att rekommendera miljöåtgärder som åtgärd, eftersom eventuella biverkningar för en miljöåtgärd är att den inte fungerar och då eventuellt kostat djurägaren tid och pengar men ingen faktiskt fara för djuret. Däremot kan fel insatt läkemedel göra fysisk skada på djuret.

Vidare kan ses det som positivt att i majoriteten av fall, vill respondenten konsultera en kollega. Som även rangordnas som en viktig åtgärd. Detta tyder på en självinsikt om ens egna kunskap och öppnar upp till samarbete mellan etolog och veterinär. Något som skulle vara intressant för framtida forskning är att studera vilken etolog som veterinärer rekommenderar om kontakten sker via referenser eller om man ”lämnar” djurägaren att själv söka kontakt med valfri etolog eller liknande.

Något som också borde lyftas i denna diskussion är bedömningen om man bör göra åtgärder mot ett beteende som är oönskat för djurägaren men naturligt för katten. Här menar Wojciechowska *et al.* (2005a) att djur som upplever en psykisk stress kan ha nedsatt välfärd och därav är det viktigt att känna till djurs naturliga beteende och behov samt vad som stressar djuret. Författaren poängterar att detta är speciellt viktigt för en veterinär som i vissa fall kommer ställas frågan om beteendet djuret visar är normalt eller vad man kan göra för att åtgärda detta.

Referenser

- Adamelli, S., Marinelli, L., Normando, S. & Bono, G. (2005). Owner and cat features influence the quality of life of the cat. *Applied Animal Behaviour Science*, 94 (1–2), 89–98. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2005.02.003>
- Amat, M. & Manteca, X. (2019). Common feline problem behaviours: Owner-directed aggression. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 21 (3), 245–255. <https://doi.org/10.1177/1098612X19831206>
- Amat, M., de la Torre, J.L.R., Fatjó, J., Mariotti, V.M., Van Wijk, S. & Manteca, X. (2009). Potential risk factors associated with feline behaviour problems. *Applied Animal Behaviour Science*, 121 (2), 134–139. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2009.09.012>
- Beaver, B.V. (2003). *Feline Behavior*. [E-Book]. Elsevier Health Sciences.
- Beaver, B.V. (2004). Fractious cats and feline aggression. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 6 (1), 13–18. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1016/j.jfms.2003.09.011>
- Borchelt, P.L. & Voith, V.L. (1982). Classification of animal behavior problems. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 12 (4), 571–585. [https://doi.org/10.1016/S0195-5616\(82\)50102-7](https://doi.org/10.1016/S0195-5616(82)50102-7)
- Bradshaw, J. (2018). Normal feline behaviour: ... and why problem behaviours develop. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 20 (5), 411–421. <https://doi.org/10.1177/1098612X18771203>
- Bradshaw, J.W.S. (2012). *The Behaviour of the Domestic Cat*. CABI.
- Bradshaw, J.W.S. (2016). Sociality in cats: A comparative review. *Journal of Veterinary Behavior*, 11, 113–124. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2015.09.004>
- Bradshaw, J.W.S., Neville, P.F. & Sawyer, D. (1997). Factors affecting pica in the domestic cat. *Applied Animal Behaviour Science*, 52 (3), 373–379. [https://doi.org/10.1016/S0168-1591\(96\)01136-7](https://doi.org/10.1016/S0168-1591(96)01136-7)
- Burton, M. (1973). *The Sixth Sense of Animals*. New York: Taplinger.
- Casey, R.A. & Bradshaw, J.W.S. (2008). Owner compliance and clinical outcome measures for domestic cats undergoing clinical behavior therapy. *Journal of Veterinary Behavior*, 3 (3), 114–124. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2008.02.001>
- Chapman, B.L. (1991). Feline aggression. Classification, diagnosis, and treatment. *The Veterinary Clinics of North America. Small Animal Practice*, 21 (2), 315–327. [https://doi.org/10.1016/s0195-5616\(91\)50035-8](https://doi.org/10.1016/s0195-5616(91)50035-8)

- Chew, D.J., Buffington, C.A., Kendall, M.S., DiBartola, S.P. & Woodworth, B.E. (1998). Amitriptyline treatment for severe recurrent idiopathic cystitis in cats. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 213 (9), 1282–1286
- Crowell-Davis, S.L., Murray, T.F. & Dantas, L.M. de S. (2019). *Veterinary Psychopharmacology*. John Wiley & Sons.
- Curtis, T.M. (2008). Human-directed aggression in the cat. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 38 (5), 1131–1143.
<https://doi.org/10.1016/j.cvsm.2008.04.009>
- Dantzer, R. (1986). Behavioral, physiological and functional aspects of stereotyped behavior: a review and a re-interpretation. *Journal of Animal Science*, 62 (6), 1776–1786. <https://doi.org/10.2527/jas1986.6261776x>
- Dantzer, R. & Mormede, P. (1983). De-arousal properties of stereotyped behaviour: Evidence from pituitary—Adrenal correlates in pigs. *Applied Animal Ethology*, 10 (3), 233–244. [https://doi.org/10.1016/0304-3762\(83\)90144-X](https://doi.org/10.1016/0304-3762(83)90144-X)
- Dehasse, J. (1997). Feline urine spraying. *Applied Animal Behaviour Science*, 52 (3–4), 365–371. [https://doi.org/10.1016/S0168-1591\(96\)01135-5](https://doi.org/10.1016/S0168-1591(96)01135-5)
- Demontigny-Bédard, I., Beauchamp, G., Bélanger, M.-C. & Frank, D. (2016). Characterization of pica and chewing behaviors in privately owned cats: a case-control study. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 18 (8), 652–657.
<https://doi.org/10.1177/1098612X15591589>
- Driscoll, C.A., Clutton-Brock, J., Kitchener, A.C. & O'Brien, S.J. (2009). The Taming of the cat. *Scientific American*, 300 (6), 68–75
- Duffy, D.L., de Moura, R.T.D. & Serpell, J.A. (2017). Development and evaluation of the Fe-BARQ: A new survey instrument for measuring behavior in domestic cats (*Felis s. catus*). *Behavioural Processes*, 141, 329–341.
<https://doi.org/10.1016/j.beproc.2017.02.010>
- Finka, L.R. & Foreman-Worsley, R. (2022). Are multi-cat homes more stressful? A critical review of the evidence associated with cat group size and wellbeing. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 24 (2), 65–76.
<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1098612X211013741>
- Freud, S. (1959). *The Collected Papers*. London: Basic Books.
- Grigg, E.K., Kogan, L.R., van Haften, K. & Kolus, C. (2019). Cat owners' perceptions of psychoactive medications, supplements and pheromones for the treatment of feline behavior problems. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 21 (10), 902–909.
<https://doi.org/10.1177/1098612X18807783>
- Hanno, P.M., Buehler, J. & Wein, A.J. (1989). Use of amitriptyline in the treatment of interstitial cystitis. *The Journal of Urology*, 141 (4), 846–848.
[https://doi.org/10.1016/S0022-5347\(17\)41029-9](https://doi.org/10.1016/S0022-5347(17)41029-9)
- Hart, B.L., Cliff, K.D., Tynes, V.V. & Bergman, L. (2005). Control of urine marking by use of long-term treatment with fluoxetine or clomipramine in cats. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 226 (3), 378–382.
<https://doi.org/10.2460/javma.2005.226.378>

- Hetts, S., Heinke, M.L. & Estep, D.Q. (2004). Behavior wellness concepts for general veterinary practice. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 225 (4), 506–513. <https://doi.org/10.2460/javma.2004.225.506>
- Hubrecht, R.C. & Kirkwood, J. (2010). *The UFAW Handbook on the Care and Management of Laboratory and Other Research Animals*. John Wiley & Sons.
- Johnson, L.R. (1990). Tricyclic antidepressant toxicosis (1990). *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 20 (2), 393–403. [https://doi.org/10.1016/S0195-5616\(90\)50034-0](https://doi.org/10.1016/S0195-5616(90)50034-0)
- Jongman, E.C. (2007). Adaptation of domestic cats to confinement. *Journal of Veterinary Behavior*, 2 (6), 193–196. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2007.09.003>
- Kaur, G., Voith, V.L. & Schmidt, P.L. (2016). The use of fluoxetine by veterinarians in dogs and cats: a preliminary survey. *Veterinary Record Open*, 3 (1), e000146. <https://doi.org/10.1136/vetreco-2015-000146>
- King, J.N., Steffan, J., Heath, S.E., Simpson, B.S., Crowell-Davis, S.L., Harrington, L.J.M., Weiss, A.-B. & Seewald, W. (2004). Determination of the dosage of clomipramine for the treatment of urine spraying in cats. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 225 (6), 881–887. <https://doi.org/10.2460/javma.2004.225.881>
- Lamminen, T., Doedée, A., Hyttilä-Hopponen, M. & Kaskinoro, J. (2022). Pharmacokinetics of single and repeated oral doses of pregabalin oral solution formulation in cats. *Journal of Veterinary Pharmacology and Therapeutics*, 45 (4), 385–391. <https://doi.org/10.1111/jvp.13061>
- Lamminen, T., Korpivaara, M., Suokko, M., Aspegrén, J., Palestrini, C. & Overall, K. (2021). Efficacy of a single dose of pregabalin on signs of anxiety in cats during transportation—A pilot study. *Frontiers in Veterinary Science*, 8. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fvets.2021.711816> [2023-09-28]
- Landsberg, G., Hunthausen, W. & Ackerman, L. (2011). *Behavior Problems of the Dog and Cat*. Elsevier Health Sciences.
- Larsson, S. (2015). *Problembeteenden hos katt - ur ett djurägarperspektiv*. [Examensarbete]. Sveriges lantbruksuniversitet. Veterinärprogrammet. <https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:slu:epsilon-s-4093>
- Levine, E., Perry, P., Scarlett, J. & Houpt, K.A. (2005). Intercat aggression in households following the introduction of a new cat. *Applied Animal Behaviour Science*, 90 (3–4), 325–336. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2004.07.006>
- Lindell, E.M., Erb, H.N. & Houpt, K.A. (1997). Intercat aggression: a retrospective study examining types of aggression, sexes of fighting pairs, and effectiveness of treatment. *Applied Animal Behaviour Science*, 55 (1–2), 153–162. [https://doi.org/10.1016/S0168-1591\(97\)00032-4](https://doi.org/10.1016/S0168-1591(97)00032-4)
- Luescher, U.A., McKeown, D.B. & Halip, J. (1991). Stereotypic or obsessive-compulsive disorders in dogs and cats. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 21 (2), 401–413. [https://doi.org/10.1016/S0195-5616\(91\)50041-3](https://doi.org/10.1016/S0195-5616(91)50041-3)

- Macdonald, D., Yamaguchi, N. & Kerby, G. (2000). Group-living in the domestic cat: Its sociobiology and epidemiology. I: Turner, D.C. & Bateson, P. (red.) *The Domestic Cat: The Biology of its Behavior*. 2nd ed. 95–115.
- Mundschau, V. & Suchak, M. (2023). When and why cats are returned to shelters. *Animals*, 13 (2), 243. <https://doi.org/10.3390/ani13020243>
- Neilson, J.C. (2004). Feline house soiling: Elimination and marking behaviors. *Clinical Techniques in Small Animal Practice*, 19 (4), 216–224. <https://doi.org/10.1053/j.ctsap.2004.10.003>
- O’Hanley, K.A., Pearl, D.L. & Niel, L. (2021). Risk factors for aggression in adult cats that were fostered through a shelter program as kittens. *Applied Animal Behaviour Science*, 236, 105251. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2021.105251>
- Ramsey, I. & BSAVA (red.) (2011). *Small Animal Formulary*. 7th ed. British Small Animal Veterinary Association.
- Ruckle, M.M., Bednar, M.K., Suen, K. & Falligant, J.M. (2023). Brief assessment and treatment of pica using differential reinforcement, response interruption and redirection, and competing stimuli. *Behavioral Interventions*, 38 (1), 255–267. <https://doi.org/10.1002/bin.1881>
- Salman, M.D., Hutchison, J., Ruch-Gallie, R., Kogan, L., New, J.C., Kass, P.H. & Scarlett, J.M. (2000). Behavioral reasons for relinquishment of dogs and cats to 12 shelters. *Journal of Applied Animal Welfare Science*, 3 (2), 93–106. https://doi.org/10.1207/S15327604JAWS0302_2
- Sawyer, L., Moon-Fanelli, A. & Dodman, N. (1999). Psychogenic alopecia in cats: 11 cases (1993-1996). *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 214, 71–4
- Serpell, J.A. (1996). Evidence for an association between pet behavior and owner attachment levels. *Applied Animal Behaviour Science*, 47 (1), 49–60. [https://doi.org/10.1016/0168-1591\(95\)01010-6](https://doi.org/10.1016/0168-1591(95)01010-6)
- Sjöström, T. (2017). *Hundar och katter allt vanligare i svenska hem*. Novus - Kunskap och undersökningar. <https://novus.se/nyheter/2017/11/hundar-och-katter-allt-vanligare-svenska-hem/> [2023-09-01]
- Tatemoto, P., Broom, D.M. & Zanella, A.J. (2022). Changes in stereotypies: Effects over time and over generations. *Animals*, 12 (19), 2504. <https://doi.org/10.3390/ani12192504>
- Turner, D.C. & Bateson, P. (2014). *The Domestic Cat: The Biology of its Behaviour*, 3rd ed. Cambridge University Press.
- Voith, V.L. & Borchelt, P.L. (1982). Introduction to animal behavior therapy. *The Veterinary Clinics of North America. Small Animal Practice*, 12 (4), 565–570. [https://doi.org/10.1016/s0195-5616\(82\)50101-5](https://doi.org/10.1016/s0195-5616(82)50101-5)
- Wojciechowska, J.I., Hewson, C.J., Stryhn, H., Guy, N.C., Patronek, G.J. & Timmons, V. (2005a). Development of a discriminative questionnaire to assess nonphysical aspects of quality of life of dogs. *American Journal of Veterinary Research*, 66 (8), 1453–1460. <https://doi.org/10.2460/ajvr.2005.66.1453>

Wojciechowska, J.I., Hewson, C.J., Stryhn, H., Guy, N.C., Patronek, G.J. & Timmons, V. (2005b). Evaluation of a questionnaire regarding nonphysical aspects of quality of life in sick and healthy dogs. *American Journal of Veterinary Research*, 66 (8), 1461–1467. <https://doi.org/10.2460/ajvr.2005.66.1461>

Populärvetenskaplig sammanfattning

Ouppfostrad och vild eller helt enkelt bara en katt, något som många kan relatera till i en relation till en katt. Vare sig det är att katten kissar utanför lådan eller för hundrade gången puttar ner prydnadsfiguren från hyllan.

När katten för flera tusen år sedan sökte sig till människan, eftersom katten gynnades av att små bytesdjur samlades runt spannmål. Vilket gör att en del av de beteenden vi ser idag är helt naturliga, men oönskade i den miljön de lever i idag. Oönskade beteenden hos våra katter blir alltmer uppmärksammat av djurägare och djurhälsopersonal, vilket ställer högre krav på veterinärers kunskap och rådgivning inom ämnet. Syftet med det här arbetet är att undersöka om olika grupper av djurhälsopersonal, i det här fallet veterinärstudenter och legitimerade veterinärer, hanterar olika fall av oönskade beteende hos katt. En webbenkät bestående av fem fallbeskrivningar mejlades ut till veterinärstudenter på utbildningen på SLU (Sveriges lantbruksuniversitet) och spreds till legitimerade veterinärer via sociala medier. Frågorna i enkäten var riktade för att få fram vilka typer av åtgärder som sätts in och vilken typ av rådgivning man ger ägaren. Vidare efterfrågades även om respondenten kunde ange orsaken bakom det oönskade beteendet som beskrevs.

I resultatet framkom det att respondenterna känner sig trygga med att rekommendera miljöåtgärder i samtliga fall. Vilket kan ses som mycket positivt då det i majoriteten av hem med katter kan göras förändringar för att öka kattens livskvalitet. Exempelvis ville majoriteten att respondenterna införa mer aktivering/lek för Fall D (missriktat jaktbeteende), vilket tyder på en grundförståelse från respondenterna att katten som husdjur behöver få möjlighet att leka och att det är en positiv interaktion mellan katt och ägare, om ägaren aktivt leker med katten. Trots detta fanns det även förbättringspotential i rådgivningen och kunskapen som respondenterna uppvisade i denna studie. Mest tydligt var detta för Fall E (urinmarkering), där endast ett fåtal ville behandla katten med läkemedel, trots att det finns omfattande forskning gällande val av läkemedel som visat på goda behandlingsresultat. Vidare förbättringspotential finns i respondenternas vilja att ta en utförligare anamnes, något som i en beteendeutredning är av mycket stor vikt. Slutligen kan man konstatera att majoriteten av respondenterna har god grundläggande kunskap om orsaken bakom ett oönskat beteende.

Målet med studien var att undersöka hur olika grupper av djurhälsopersonal hanterar fall med oönskade beteende. Slutligen kan vi konstatera att ”många vägar

leder till Rom” och oavsett vilken väg som respondenten antagit finns en god grundförståelse för kattens beteende.

Tack

Stort tack till min handledare Maria Andersson som guidat mig i denna process och till alla som tagit sig tid att svara på enkäten.

Sist vill jag säga tack till alla fantastiska katter jag har fått träffa och till framtida katter jag kommer få äran att lära känna. Tack till de katterna som finns i mitt liv idag, för att ni under denna process påmint mig att ta pauser och njuta av livet.

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. **Som student äger du upphovsrätten** till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Läs om SLU:s publiceringsavtal här:

- <https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

JA, jag ger härmed min tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag ger inte min tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.